№ 35 ՇԱԲԱԹ, 18 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, 18 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 35

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ՍՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենիշեղով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1912 Թ. ՀԱՄԱՐ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 2 ամսվանը՝ 2 ր., 1 ամսվանը 85 կ. և 15 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն, և միևնոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ։

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Վաղը, կիրակի, փետրվարի 19-ին, Կուսանաց եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվելու է ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ մահվան քառասունքէքին հանգուցեալ ատգ-սարկաւագուհի

ԿՈՅՍ ՄԱՆԻԱ ԼՈՐԻՍ-ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ,

որի մասին ծանուցանում են Կուսանաց Մենաստանի մայրապետ Թայիրեանը և միաբանակից քոյրերը։ Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 10-ին։

102. 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԱՐՕՐ"

ամսագրի № 1-ը հետևեալ բովանդակութեամբ.

1)	ՈՒՐՈՒԱԿԱՆՆԵՐ.	Գեղունիի
2)	ՏԱՆՋՎԱԾԸ.	Շահրիարի
3)	ՍՈՎԸ (բանաստ.).	Գ. ք. Մկրտումեանի
4)	Վերջին թերթը.	Մ. Բէջանեանի
5)	ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ, Շօլոմ Ալէյխեմի թարգմ.	Լ. Դանիէլեանի
6)	ՎՐԷԺ, Կարմէն Սիլվայի »	Տ. Մ..Ց..ի
7)	ՀԱՐՍԸ, Նովէլլա Ֆրանս. Կօպպէի »	Է. ք. Ն..ի
8)	ՕՍՄ. ՀԱՅԵՐԻ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ.	Սարուխանի
9)	ՂՐԻՄԻ ՀԱՅԵՐԸ.	Պետ. Թումանեանի
10)	* * * բանաստ. Հէյնէից թարգմ.	Գ. Նորեկի
11)	ԳԱԲՐԻԷԼ ՔԱՀ. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ	
12)	ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔ.	Արթիւր Միւլլէրի
13)	ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.	Սուրխաթեանի
14)	ԿՈՎԿԱՍԸ ԵՒ ՀՈԳԵՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹ. ԿՈԹՈՂՆԵՐԸ, ճառ	Ն. Մառրի
15)	ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.	
	I Պատրանք, վէպ Վահունու.	բժ. Բ. Աղասարեանի
	II Սամէլ Հովիկ, պօէմ Գ. Հայկունու.	Լ. Դանիէլեանի
16)	ՑԱՒԵԼՈՒԱԾ, Պատմութիւն հայոց կամ Հայաստան.	Հ. Առաքելեանի

2—2

ԲԺԻՇԿ ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՆ

խնդրում է սիրողներին և սիրողուհիներին աջակցել իրան՝ ի յիշատակ իր եղբօր՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

մահվան 10-ամեակի մի ՀԱՄԵՐԳ կազմելու։

Ընդունելութիւնը լինելու է շաբաթ՝ երեկ. ժամը 5—8-ը և կիրակի՝ առաւ. ժամը 11—2-ը Թիֆլիսի ս. Նշան եկեղեցու ուսումնարանի դահլիճում։

Առաջին փորձը երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 6-ին։

(ա. օ.) առ. 107. 2—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ

Ժողովրդ. ներկայացումներ կազմակերպող ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ

Վաղը, կիրակի, փետրվարի 19-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐ. ԸՆԿ. ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲԸ

Մասնակցութեամբ դերասանների

ԿԸ ՏԱՅ ԵՐԿՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

I

Ցերեկվայ ժամը 1-ից

ՄԵԾՆ ՎԱՐԴԱՆ

Պատմական ողբերգութիւն 5 գործ., հեղ. Վ. Տիրացեանի

Ռեժիսոր՝ ԱՄՕ ԽԱՐԱԶԵԱՆ

II

Երեկոյեան ժամը 8-ից

ՍԻԲԻՐԱԿԱՆ

Կոմէդիա 4 արար., հեղ. Ա. Ցագարելիի, թարգմ. Գ. Միրաղեանի

(ա. օ.) 103. 2—1

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարում զետեղում ենք մի գրութիւն, որ պատկանում է Քեամիլ փաշային և վերաբերում է Թիւրքիայի ներկայ վիճակին։

Թիւրքիայի նախկին պետական մարդը քննութեան է ենթարկում օսմ. պետութեան արդի կացութիւնը և շատ անմխիթարական եզրակացութիւնների է յանգում։

Նա այն կարծիքին է, որ եթէ պետական կեանքի վարչական պայմանները չը փոխվեն, այն ժամանակ Թիւրքիան ճակատագրական գլուխեան առաջ կանգնած կը լինի և բաժանման ու ջլատման սպառնալիքի տակ կը լինի։

Նոր-Թիւրքիան չարդարացրեց Եւրոպայի յոյսերը. Երիտ.-Թիւրքերը, բռնելով Աբդիւլ-Համիդի տեղը, չը տուին ազատութիւն երկրին և չը մտցրին լայն բարեկարգութիւններ քայքայված պետութեան մէջ։ Հին բռնապետութիւնը փոխարինվեց նոր բռնապետութեամբ. Եւ Թիւրքիան մնաց նոյն անկարգ վարչական մարմինը, որը վստահութիւն չէ ներշնչում Եւրոպային։

Թիւրքիան կորցրեց, իբրև պետութիւն, իր քաղաքական հեղինակութեան նշանակութիւնը։ Եւրոպան խլեց վերջնականապէս Բոսնիա և Հերցեգովինան, այսօր պատրաստվում է այդ անելու Տրիպոլիսի վերաբերութեամբ, իսկ վաղը կը հասնի հերթը Փոքր-Ասիային, Արաբիային, Ռումելիային։

Քեամիլ-փաշան առաջարկում է, որ Թիւրքական կառավարութիւնը մօտենայ Անգլիային և անդրադարձաբար Ֆրանսիային և Ռուսաստանին։

Ունենալով այդ երեք պետութիւնների աջակցութիւնը՝ Թիւրքիան կարող կը լինի նորից միջազգային իր դերը վերականգնել և վերջնական քայքայումից փախուստ տալ։

Այն բնորոշումը, որ արել է Քեամիլ-փաշան, նոյնն է, ինչ որ անում էին օտարները, աչքի առաջ ունենալով Թիւրքիայում կատարվող եղելութիւնները։ Այժմ, երբ նոյն կրիտիկան անում է Թիւրք նշանաւոր պետական անձերից մէկը, ստացվում է առանձին տպաւորութիւն, որը առիթ է տալիս լուրջ խորհրդածութիւնների։

Քեամիլ-փաշան, անշուշտ, չափազանցնում է իթթիհադականների իշխանութեան վտանգաւորութիւնը, բայց դրանից չէ թուլանում նրա կրիտիկայի ոյժը և նշանակութիւնը։ Օսմանեան պետութեան առաջ բուսել են ճակատագրական դժուարութիւններ, որոնք պէտք է խելացի և բաւարար լուծում ստանան թիւրք կառավարութեան հեռատես բարենորոգչական գործունէութեամբ։

Երբ այդ չի լինի, այն ժամանակ պատմական դատավճիռը հանդէս կը գայ իր անխնայ հետևանքներով։

Քեամիլը առաջարկում է խուսափել այդ դատավճռից։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 փետրվարի

Լոնդօն. — Հանքային բանւորների ներկայացուցիչները խորհում են՝ թէ հնարաւոր է արդեօք կայացնել մասնակի համաձայնութիւն տէրերի հետ։ Դեռ ևս բանակցութիւնները աւարտված չեն։

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ կառավարութիւնը աշխատավարձի մինիմումի հարցի լուծումը առաջարկում է տէրերի և բանւորների կոնֆերէնցիային կառավարութեան ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ։ Եթէ կոնֆերէնցիան երբևէ չը կայանայ, հարցը լուծելու են կառավարութեան ներկայացուցիչները։

Տէրերը և բանւորները շարունակում են խորհրդակցել։ Ընդհանրապէս տրամադրութիւնը յոռետես է։

Առաւօտը կայացաւ մինիստրների խորհրդի նիստը գործադուլի հարցի առիթով։

Բանւորների կոնֆերէնցիային վճռվեց չը համաձայնել փոփոխել որոշված պայմանները։ Քարածուխային գործադուլը ստանում է սպառնական չափեր։ Գործադուլ են անում 800,000 բանւոր։ Քանի դեռ բանակցութիւնները շարունակվ ում են, գործադուլը տարածվում է ամբողջ երկրում։ Արդիւնաբերական շրջաններում արդէն զգացվում է քարածուխի պակասութիւն։ Շատ մետաղագործ գործարաններ՝ Շեֆֆիլդում՝ այսօր փակվեցին։ Ամեն տեղից տեղեկացնում են, որ գործարանները փակվելու են փետրվարի 17-ին։ Երկաթուղային ընկերութիւնները սահմանափակում են գնացքների թիւը։

Հանքատէրերի մեծամասնութիւնը մեկնեց քաղաքից։ Գործադուլային շրջաններում տիրում է հանգստութիւն։

—

Հռոմ. — «Տրիբունայի» թղթակիցը հեռագրում է, որ Տրիպոլիսի թղթակիցների միութիւնը որոշեց այլ ևս տեղեկութիւններ չը հեռագրել լրագիրներին։ Պատճառն անյայտ է։

«Տրիբունան» ստոյգ տեղեկութիւն ունի, որ Ռուսաստանի նախաձեռնութեամբ մեծ պետութիւնների միջև կատարվում է մտքերի փութակի փոխանակութիւն թիւրք-իտալական պատերազմին վախճան դնելու համար։

Սօցիալիստների պարլամենտական ֆրակցիայի մէջ Տրիպոլիսի հարցի առիթով ծագած տարաձայնութեան պատճառով Բիսօլատին դուրս ելաւ ֆրակցիայի կազմից։

—

Կ. Պոլիս. — Բ. Դուռը բողոքեց մեծ պետութիւնների առաջ Կրէտէում շարունակվող մահմեդականների սպանութիւնների դէմ։

—

Լոնդօն. — Հովանաւորող պետութիւնները լուրջ նշանակութիւն են տալիս Կրէտէում տիրող դրութեան, եթէ այդ դրութիւնը սուր կերպարանք առնէ և հարկ լինի պետութիւնների միջամտութիւնը, որոնք և պատասխանատու են կղզիաբնակ ազգաբնակութեան կեանքի և գոյքի ապահովութեան համար։

—

Կ. Պոլիս. — Լուր տարածվեց, թէ Դարդանէլի առաջ երևացել է իտալական նաւատորմը։ Լուրը թէև չէ հաստատվել պաշտօնապէս, սակայն խօսվում է յամառութեամբ։

—

Սալոնիկ. — Իփէկի բնակիչ՝ շալի ցեղի պարագլուխ ալբան Մահմուդ-Զաիմը իր մարդկանցով փախաւ լեռները և ջարդեց իր դէմ ուղարկված կամաւոր ալբանների խմբերին։ Ուղարկված են զօրքեր։

—

Հօդէյդա. — Եգիպտոսում և Իտալիայում տարածված լուրերը Եմէնում տեղի ունեցած ճակատամարտի մասին սխալ են։

—

Ցէտինիէ. — Նիկոլայ թագաւորն այսօր ընդունեց Հասան Րիզա-բէյին, որ եկել է ողջունելու թագաւորին Թիւրք կառավարութեան և զօրքի կողմից։ Հասան-Րիզա-բէյին շնորհվեց աստղ՝ Դանիէլի շքանշանով։

—

Վիէննա. — «Օստ.-Ինշէ - Ռունդշաուի» մէջ տպված է բարօն Խլումէցկիի յօդուածը աւստրո-ունգարական քաղաքականութեան հիմնական ուղղութեան մասին։ Հեղինակի կարծիքով՝ Բերհտօլդը երկու խնդիր ունի —բարելաւել Աւստրո-Ունգարիայի յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ և պարզել այդ յարաբերութիւնները Իտալիայի հետ՝ նրանց աւելի անկեղծութիւն տալու իմաստով։ Ռուս-աւստրիական մերձեցումը չափազանց կարևոր է եռապետեան դաշնակցութեան համար։

—

Լվօվ. — Ռուսինների հոգևոր ճեմարանը փակվեց այն պատճառով, որ ուկրայնցի դպրոցականները չեն դադարում ելնել ռուսների դէմ։

—

Պարիզ. — Պալատը 50,000 ֆրանկ յատկացրեց այն պատգամաւորութեան ծախսերի համար, որ մեկնում է Ֆէց՝ սուլթանի հետ Մարօկկօյի հովանաւորութեան մասին պայմանագիր կապելու համար։

—

Բուխարէստ. — Պարլամենտի նստաշրջանը երկարում է մի ամսով։ Կաբինէտի դրութիւնը անորոշ է։ Օպպօզիցիայի հետ յարաբերութիւնները ստանում են սուր կերպարանք։

—

Կիլ. — Կայսերական «Հօհէնցօլլէրն» զբօսանաւը մեկնեց Միջերկրական ծովը։

—

Վաշինգտօն. — Ներկայացուցիչների պալատի մասնաժողովը որոշեց 1912 թ. կառուցանել երկու զրահանաւ։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 փետրվարի

Պէկին. — Երեկոյեան ժամը 8-ին ապստամբութիւն ծագեց Իւանշիկայի զօրքերի մէջ։ Տեղի է ունենում անվերջ հրացանաձգութիւն։ Մեծ հրդեհներ են։

—

Մուկդէն. — Իւանշիկայը մերժեց Զըժանսիլունի միջնորդութիւնը հրաժարականի մասին և Զժաօէրսիւնի խընդիրը Պէկին գալու մասին։ Ժամանակաւոր կառավարութիւնը առաջարկել է Լանդիանվէյին դադարեցնել թշնամական գործողութիւնները Մանջուրիայում, նախազգուշացնելով որ գեներալ-նահանգապետին լիազօրութիւն է տրված բոլոր ինքնակամ գործողութիւնները ճնշել զինեալ ոյժով։

Անծամների հալածանքը դադարեց։ Քաղաքում հանգիստ է։ Զժանգօլինը դեռ ևս չէ ճանաչել հանրապետութիւնը։

—

Խանկօու. — Զինուորական մինիստր Սունխուից, նաև մինիստրութեան կազմից դժգոհ լինելու պատճառով, փետր. 15-ին Ուչանում 31-րդ գնդի զինւորները ապստամբվեցին։ Սպանվեցին ու վիրաւորվեցին 70։ Սունխուն թագնվեց։ Նրա տեղ ընտրված է գեներալ Զէնգուանը։ Կարգ ու կանոնը վերահաստատվեց։

—

Կուլջա. — Յեղափոխականների զօրքերը նահանջեցին դէպի Ցզէնխա։

—

Ուրգա. — Մօնգօլական կառավարութեան և իշխանների խորհրդակցութիւնների ժամանակ, ինչպէս հաղորդում են, ահագին մեծամասնութիւնը խօսել է այն մտքով, թէ մանջուրական դինաստիայի անկումով Մօնգօլիայի կապը խզվեց Չինաստանի հետ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 փետրվարի

Թաւրիզ. — Շուջա-ուդ-Դօվլէին հպատակութիւն յայտնելու համար եկաւ չարդօվլի ցեղի պետը 300 ձիաւորներով, որ ամբողջ վեց տարի չէր ճանաչում Ատրպատականի իշխանութիւններին։

Շահրուդի կառավարական զօրախմբի մի մասը դիմեց դէպի Րամիան ներելով Մահմէդ-Ալիի կողմնակիցներին։

Սալար-ուդ-Դօվլէն 1000 ձիաւորներով դիմում է Համադան։ Կառավարութիւնը կազմակերպում է բախտիարների և ֆէդայիների զօրախումբ Սալար-ուդ-Դօվլէի դէմ կռւելու համար։

—

Ուրմիա. — Նահանգապետը խնճոյքի ժամանակ ազգաբնակութեան անունից գոհունակութիւն յայտնեց ռուսաց զօրքերի Պարսկաստանում գտնվելու առիթով և ընդգծեց, թէ անհրաժեշտ է ձեռք բերել Ռուսաստանի աջակցութիւնն ու բարեկամութիւնը Իրանի վերածնութեան համար։

ՔԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Ստորև հրատարակում ենք օսմ. նախկին մեծ-վէզիր Քեամիլ փաշայի տեղեկագիրը, որ նա Եգիպտոսից ուղարկել է սուլթանին և որով այնքան էլ լաւ գոյներով չէ նկարագրում օսմ. կայսրութեան ներկայ վիճակը։ Այդ տեղեկագիրը տպված է Կ. Պոլսի «Բիւզանդիոնի» մէջ, որից և արտատպում ենք։

Բարձրեալն Աստուած երկար ու բարեբաստիկ կեանք շնորհէ մեր վեհապետին։ Անկարելի է, որ մեր գտնուած այս վտանգաւոր վիճակին ազդեցութեան տակ չեղողները լրջօրէն չցաւին։ Կառավարութիւնը համակերպելով Իթթիհադին, որ հմուտ չէ վարչական ու քաղաքական գործերու, սխալ ընթացքի մը կը հետևի։ Ասոր առաջ բերած դժուարութիւններն ու վտանգները երբ քննուին, յայտնի կերևայ, որ օսմ. պետութեան երկիրները բաժանման մէջ են և կայս. խալիֆայութիւնն ալ վտանգի տակ է։ Ժամանակին ուրիշ մեծ պետութիւններ, ըմբռնելով որ միայն իրենց ոյժովը պիտի չկրնան ապահովել իրենց իրաւունքներն ու շահերը, շահակից և միաբանութեան հակամէտ ուրիշ պետութեանց հետ դաշնակցութիւն կնքեցին և այսպէս իրենց դիրքը ամրացուցին պետութեանց հաւասարակշռութեանը մէջ։ Օսմ. պետութիւնը չկրցաւ այդ տեսակ բան մը յաջողցնել, որով առանձին մնաց և ուրիշ պետութեանց ու ազգերուն ցանկութեանն ու յարձակումներուն ենթակայ՝ մեկուսացեալ մնաց։ Արևելքի մէջ առևտրական ու տնտեսական շահ ունեցող պետութիւններէն ամենէն աւելի Անգլիան ու Ֆրանսան է, որոնց քաղաքականութեանը ամենէն աւելի կրնանք վստահիլ։ Նուաստիս յիշատակագրովը և Բ. Դրան արձանագրութիւններովը յայտնի է, թէ անցեալ շրջանին մէջ որքան աշխատեցայ նախորդ վեհապետը համոզելու, որ դաշնակցինք՝ Անգլիոյ աջակցութիւնը վայելելու համար։ Սակայն Աբդիւլ-Համիդ, ռուսական պատերազմին պարտութեան ազդեցութեան տակ, Ռուսաստանի հետ դաշնակցութեան մէջ կը փնտռէր փրկութիւնը։ Ռուսաստանն ալ սուլթան Աբդիւլ-Համիդի բարեկամութիւնը շահելու համար ամեն ջանք կընէր և մասնաւորաբար Անգլիան, որ այն ատեն Ռուսաստանի մրցակիցն էր, իբրև մեծ թշնամի մը ցոյց կուտար Աբդիւլ-Համիդի, որով նուաստիս առաջարկութիւններովը կարելի չեղաւ փոխել տալ նախորդ վեհապետին հաստատ մտադրութիւնը։

Հետևաբար օսմ. տէրութիւնը առանցնեցուկի մնաց տէրութեանց մէջ և ենթարկուեցաւ մէկ քանի պետութեանց ցանկութիւններուն։ Աւստրիոյ և Ռուսիոյ քաղաքականութեանը մէջտեղ Ռումէլին ձեռքէ ելլելու ատեհանին հասաւ, սակայն Աստու-

ծոյ ողորմութեամբը բարեբաստիկ յեղափոխութիւնը տեղի ունեցաւ և սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ, որով Րումէլիի երեք նահանգները ազատեցան նոյն տէրութեանց վտանգաւոր ձեռնարկէն։ Այսու հանդերձ Բուլգարիոյ անկախութիւնը, որ ընդհ. մտադրութիւններէն մէկն էր, հրատարակուեցաւ և ատոր իբրև արդիւնք Բոսնա-Հէրսէքն ալ կցուեցաւ Աւստրիոյ երկիրներուն։ Ինչպէս յայտնի է, հաստատուած սահմանադրական կառավարութեան հետեւած ուղիղ ընթացքը, թէ ներքուստ և թէ արտաքուստ, ընդհ. ապահովութիւն կը ներշնչէր, որով պետութեան վարչութիւնը սկսաւ կանոնաւորապէս գործել։ Եւրոպական դրամատէրները խկոյն բացին իրենց դրամարկղները օսմ. երկիրներու բնական հարստութիւնները շահագործելու և զարգացման ու բարեշէնութեանը օգնելու համար։

Իթթիհադի շահասէր անդամները, այս պարագան տեսնելով, կարծեցին, թէ հարստութեան դուռներուն բացումը կառավարութեան վստահութիւնը շահած ըլլալուն արդիւնքը չէ, այլ բնական բան մըն է, որով իրենք ալ պետութեան վարչութիւնն եթէ ձեռք առնեն, թէ իրենք պիտի օգտուին և թէ երկիրը։ Ուստի յարմար առիթ մը գտնելով նուաստս վշտացուցին և իրենց պատկանողներէն կառավարական մարմին մը կազմելով վարչութիւնը ձեռք առին։ Դրամատէրները, տեսնելով որ կառավարութիւնը յեղափոխականներու ձեռքն անցած է, խկոյն քաշուեցան, և հանրային շէնութեանց ձեռնարկները ետ մնացին։ Աւելորդ է ըսել, թէ յետոյ առաջ բերուած յեղափոխութիւններէն ի՛նչպէս արիւններ թափուեցան։ Վերջապէս երիտասարդ-Թիւրք անունով կազմուած մարմնոյն կառավարութիւնը, չկրնալով ազդեցութիւն գործել իբրև սահմանադրական կառավարութիւն, պատերազմական վիճակ հրատարակեց և բռնապետական դրութիւնը վերադարձուց. թէ կեդրոնին և թէ նահանգաց մէջ բանիբուն պաշտօնեաները հեռացուեցան և անոնց յաջորդեցին Իթթիհադին պատկանողներ։

Ասոնք փորձառու և բանգէտ չըլլալով՝ Իթթիհադին հրահանգներուն անսացին և իրենց հետեւած սխալ ուղղութեամբ ժողովուրդը վշտացուցին։ Ալբանիոյ, Արաբիոյ և Եմէնի մէջ թէ զինուորներէն և թէ ժողովուրդէն ի զուր այնքան արիւնահեղութիւններ եղան և միլիոնաւոր ոսկիներ ծախսուեցան, սակայն Իթթիհադին դէմ ընդհ. նողկանք առաջ բերելէ զատ ուրիշ արդիւնք մը չունեցան։ Ցետոյ Իթթիհադին ընթացքը, որ կարծես թէ աշխարհի ասպարէզ կը կարդար, բարեկամ պետութիւններն ալ վշտացուց. այս վիճակին հանդէպ դրացի պետութիւնները փութացին ձեռք առնել հարկ եղած միջոցներն և միւս պետութիւններն ալ կացութեան վախճանին կը սպասէին։ Այդ միջոցին, ինչպէս կերեւայ Իտալիոյ դեսպանատան առաջին ծանուցագրին մէջ, Իտալիա պատերազմ ոչ թէ օսմ. տէրութեան, այլ Իթթիհադին դէմ հրատարակելով Ափր. Տրիպոլիսն ու Բենգազին գրաւելու ձեռնարկեց։ Այս յարձակումին դէմ, որ դաշնադրութեանց հակառակ է, Անգլիա, Ֆրանսա ու Ռուսիա չէզոք մնացին, ինչ որ նշանակալից է։ Այս վիճակին վերջը, Աստուած մի արասցէ, բաժանում է։ Հիմա Կրետէ ու Րումէլի բաժանումի նախակայ են։

Այս մասին նուաստիս զգացմանց պատճառ տուող տեղեկութիւնները չեմ կարող գրաւորապէս մատուցանել։ Իթթիհադականներն եթէ իրաց ճշմարիտ վիճակին տեղեակ ըլլան, թէ տէրութեան և թէ իրենց փրկութեան համար, կը քաշուին պետութեան գործերուն միջամտելէ և բարենպատակ գործերով միայն կը զբաղին։ Հակառակ պարագային՝ նախորդ վեհապետին օրով բռնապետութիւնը վերցնելու համար պատահած դէպքերուն պէս, նորէն կայսերական բանակին մասնակցութեամբը մտերս բնականերաը կատարուելիք յեղափոխութիւնը հիմակուան բռնապետութիւնն ալ բնաջնջ պիտի ընէ անշուշտ։ Եւրոպայի մէջ հանրային կարծիքը թէև դէմ է Իտալիոյ անիրաւ յարձակումին, սակայն այս պարագան բաւական չէ տէրութեանց համար, որ իրենց միտքը փոխեն։ Գերմանիա չի կրնար ետ կենալ իր դաշնակիցներուն՝ Իտալիոյ ու Աւստրիոյ շահերուն աջակցելէ։ Պէտք է չարհամարհենք այն պատճառները, որոնցմով Անգլիա չէզոքութիւնը թողու և կարենայ պաշտպանել օսմ. պետութեան շահերը։

Անգլիոյ հետ համաձայնելու համար այս միջոցիս նոր լաւ գետին մը պատրաստուած է, սակայն այդ ճամբուն մէջ մտնելու համար պէտք է վերցնել գաղտնի ընկերութիւնը, որ խոչընդոտ մը կըլլայ, և օսմ. երկիրներուն մէջ հաստատել սահմանադրական կառավարութիւն մը։ Այս ալ միայն կարելի է պատերազմական վիճակը վերցնելով և երեսփ. ժողովին թէ կառավարութեան համակարծիք և թէ ընդդիմադիր կուսակցութիւններն ազատ թողելով, որպէսզի թէ օրէնքներու հաստատման և թէ մինիստրներուն գործառնութիւնները քննադատելու ատեն վիճաբանին ու քուէ տան, առանց ենթարկուելու ոեւէ կողմի ազդեցութեանը։ Ցայտնի է թէ Անգլիոյ հետ գոյանալիք համաձայնութեան Ֆրանսա ու Ռուսիա ալ պիտի համակերպին։ Իթթիհադականներն այս բացատրութիւններով եթէ չհամոզուին, կարելի է անոնց հետ խորհրդակցիլ և կարծիքներու փոխանակութիւն կատարել։ Տեսնենք։ Նախ, կարելի է վերցնել ժողովուրդին մէջ Իթթիհադին դէմ յառաջ եկած ընդհ. նողկանքը. երկրորդ, կարելի է Իթթիհադին դէմ վշտացած պետութեանց ու ազգերուն համակրութիւնը վերստին շահեցնել տալ Իթթիհադին։ Եթէ կարելի է, այս մասին Իթթիհադին խորհելիք դարմանն ի՞նչ է։ Իտալիոյ կողմէ մեզ դէմ բացուած պատերազմը, որ օսմ. երկիրներուն բաժնման սկիզբն է, դադրեցնելու, արիւնահեղութիւններն արգիլելու և Տրիպոլիսն ու Բենգազին գրաւումէ ազատելու համար ո՛ր զօրութեան կը յենուս։ Ամեն տեսակէտով տկար է նոյն նահանգին ազատման յոյսը։ Այդ տեղերն եթէ ձեռքէ ելլեն, Կրետէի հարցը—որ արդէն հիմա պետութեանց միջև խնդրոյ առարկայ է—մեզի աննպաստ կերպով լուծուելու պարագային՝ բալկանեան պետութեանց ցանկութիւնը պիտի գրգռէ. ուստի առաջ գալիք այդ փորձանքներուն ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլայ միայն կայս. բանակով դիմադրել առանց օգնութեան. նաև թէ այդ փորձանքներուն դիմադրելու համար միլիոնաւոր ոսկիներու պէտք կայ. ասոնք ուրկէ պիտի գտնուին և ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլայ փոխառութիւն կնքել։ Աստուած մի արասցէ, կացութիւնը եթէ մինչև այդ աստիճանին հասնի և Րումէլին եթէ ձեռքէ ելլէ, պէտք է նկատողութեան առնել սա կէտերը.—Խռովութիւնը վշտացած է Իթթիհադին դէմ, Եգիպտոսի մէջ հայրենասիրութեան կուսակցութիւնը զօրացած ըլլալուն համար և Անգլիա ալ ցաւած նոյն պատճառով, որով բաժանում մը եթէ տեղի ունենայ, եգիպտացիները, այն համոզումով որ օսմ. պետութիւնը անկարող է Եգիպտոսը պաշտպանել, Բուլգարիոյ նման իրենք ալ անկախութիւն պիտի հռչակեն, հակառակ խտիվին ունեցած հաւատարմութեանը կայս. կառավարութեան նկատմամբ։ Եգիպտոսի և Սուդանի մէջ Անգլիոյ իրաւունքներն և շահերը պաշտպանելու համար Անգլիա և Եգիպտոս իրենց միջև դաշնադրութիւն մը կնքելու պիտի ձեռնարկեն։ Ուրեմն Իթթիհադը ինչպէս պիտի կրնայ արգիլել ատոնք։ Այս պարագային անտարակոյս Եմէն ալ պիտի խզէ իր կապերը օսմ. պետութեան հետ, որով Հիջազի և կայս. խալիֆայութեան դիրքն ու վիճակը ինչ ձև պիտի ստանան։ Ռուսիա, որ հիմակուընէ մէջտեղ հանած է նեղուցներու խնդիրը, Անատոլուի կողմը մեզի հետ ինչ դեր պիտի կատարէ։ Ասոնք մտածելիք կէտեր են, որով Իթթիհադը այս պարագաներուն համար ընդհ. համոզում առաջ բերելիք ի՞նչ պատասխան որ ունի, պէտք է յայտնէ, վասն զի բուն իսկ խնդիրը արիւնահեղութիւն պատահելու ատեն անոր առաջքն առնելն է։ Ներկայ ծանրակշիռ կացութեան պատրաստած յեղափոխութեան առաջին յարձակումին Իթթիհադականներն ենթակայ պիտի ըլլան. անոնց կուսակիցներն ալ պիտի չկրնան ինքզինքնին ազատել, ինչպէս կենթադրուի իրաց վիճակէն։

Ուստի թէ հայրենիքը և թէ Իթթիհադը փոխանակ գործադիր իշխանութեան պատասխանատուութիւնը իր վրայ պահելով վտանգաւոր վիճակի մը ենթարկուելու, աւելի լաւ է որ ետ կենայ պետութեան գործերուն անխելքութեամբ միջամտելէ և ամենուն ծանուցանելով, ասկէ վերջը բարենպատակ գործերով թող զբաղի պետութեան հովանիին տակ։ Հետեւաբար պէտք է երեսփ. ժողովին անդամներէն, թէ Իթթիհադին և թէ ընդդիմադիրներուն պատկանող, յանձնաժողով մը կազմելով խնդրոյն վրայ խորհրդակցիլ և որոշումը մատուցանել ձեր կայս. վեհափառութեան։ Միանգամայն առանց ժամանակ կորսնցնելու ապահովել արտաքին նշանները բերմամբ բաժանումի ենթակայ հայրենիքին փրկութիւնը և կայս. խալիֆայութիւնն ալ պաշտպանել ամեն վտանգի դէմ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏ. ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

III

Սեւանայ ջրերի շահագործումը

Ջերմ վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ Սեւանայ լճի ջրերից օգտվելու հարցը։

Նախագահը յայտնեց, որ Էջմիածինը և մի քանի գիւղական հասարակութիւններ դիմում են արել իշխանութեանը և խնդրել իրաւունք՝ հանելու Սեւանայ լճից ջուր հողեր ոռոգելու նպատակով։

Ջրաբաշխական ատեանի կողմից դիմումը արգելքի չէ հանդիպել, բայց ճանապարհների հաղորդակցութեան շրջանի ատեանը գտել է, որ վտանգաւոր կը լինի Սեւանայ լճից աւելի մեծ քանակով ջուր դուրս բերելը, քան որքան տուել է մինչև այժմ այդ լճը Զանգու գետին։

Ընդհանուր ժողովում կարդացվեցին խնդրի վերաբերեալ պաշտօնական թղթերը, որոնցից պարզվեց, թէ ի՛նչ առարկութիւնների հիման վրա մերժվում են ջուր հանելու խնդիրները։

Ինժեներ Կիրակոսեանը պաշտպան հանդիսացաւ այդ առարկութիւնների՝ աշխատելով ցոյց տալ նրանց էական նշանակութիւնը։

Այդ առարկութիւնները ասում են մեզ, որ մինչև այժմ չը կան ճիշդ ուսումնասիրութիւններ Սեւանայ լճի ջրերի թէ շոգիացման և թէ հողի միջով ծծվելու գործողութիւնների մասին, չէ պարզված ջրերի հաշւեկշիռը։ Միւս կողմից ուշադրութեան չէ առնված այն հանգամանքը, որ ջրերի պակասելով կը վնասվի լճի նաւագնացութիւնը, որը բաւական մեծ է այժմ, իսկ աւելի ևս մեծ կը լինի ապագայում (ներկայումս լճի վրայով փոխադրվում է հարիւր հազար փութ ապրանք)։ Ենթադրվում է միևնոյն ժամանակ, որ եթէ Սեւանայ լճի մակերևոյթը իջնի, կը պակասեն աղբիւրի ջրերը Ղըխբուլաղում և ուրիշ տեղերում։

Մեսրոպ եպիսկոպոսը ցաւ է յայտնում, որ Էջմիածնի սինոդի դիմումը մերժվել է միայն ենթադրութիւնների հիման վրա։ Սեւանայ լճը ամենևին չէ պակասեցրել իր ջուրը դարերի ընթացքում։ Իվանովսկիի ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուին, որ սեպաձև արձանագրութիւնները այժմ գըտնվում են ջրի մէջ։ Սեւանայ լիճը չէր կարող ազդել Թարթառի վրա, քանի որ սրա ակունքները աւելի բարձր են։ Նա չէ ազդում և միւս աղբիւրների վրա։

Գ. Աղաբաբեան ասում է, որ բաց թողնելով Սեւանայ լճից 230 բաղ ջուր երեք ամսվայ ընթացքում 6000 դեսեատին ոռոգելու համար՝ չէ կարող զգալի կերպով պակասել Սեւանայ ջրի պաշարը, մանաւանդ որ ինն ամիս կարելի է ջրի ելքը փակել։ (Իսկ ով թոյլ կը տայ ջուրը փակել հարցնում է Կիրակոսեանը)։

Ա. Աթանասեանը ասում է, թէ ճիշդ է մի բան, որ հետազօտութիւնները պակասում են, բայց չէ կարող հաշվել այն բանի հետ, որ այսօրվայ կենսական պահանջը յետ է մղվում միայն այն պատճառով, որ 50—100 տարուց յետոյ կարող է Սեւանայ ջրի պաշարը պակասել։ Ապագան ինքը մեզնից աւելի լաւ կը հոգայ իր մասին։ Ճիշդ է Կիրակոսեանի և այն նկատողութիւնը, որ պէտք է անտառները պահպանել Սեւանայ լճի շուրջը։

Ց. Մելիք-Բախտամեանը ցանկութիւն է յայտնում, որ չը մերժվի Էջմիածնի ծրագիրը ջրելու իր հողերը, քանի որ լուրջ առարկութիւններ չը կան մերժելու համար։

Ս. Մալխասեանցը յայտնում է, որ Սեւանայ լճի ցամաքելը կարող է կատարվել միայն դարերի ընթացքում և ոչ ոք չէ խանգարում ժամանակով դադարեցնել ջրերի սպառել, երբ արդէն մեծ օգուտներ ստացված կը լինեն։

Ա. Մխիթարեանը կանգ առնելով Աբիխի այն կարծիքի վրա, թէ Սեւանայ լճը կապ ունի Մասիսի ջրերի հետ, գտնում է, որ Սեւանայ լճը մատակարարվում է խոշոր ջրային պաշարներից, ուստի կարող է ինքն էլ տալ ջուր ուրիշներին։

Խօսեցին և ուրիշներ, բացատրելով Սեւանայ ջրերի պարբերական բարձրանալն և ցածրանալը։

Գ. Կիրակոսեան, պատասխանելով խօսակիցներին, ասաց, թէ ինքը, իբրև մասնագէտ, իբրև որոշ հայեացքների տէր, կարող էր տալ այնպիսի կարծիք, որը նրա համոզմունքն է. և նա այդ արել է։ «Եթէ հանդէս կը բերվեն նոր տւեալներ, լուրջ առարկութիւններ, համոզիչ թւեր և տեղեկութիւններ, որոնք կարելի կը դարձնեն ուրիշ եզրակացութիւնների գալու, կընդունի նրանց ուրախութեամբ. բայց դրանք դեռ չը կան»։

Նախագահը, իբրև հետեւանք եղած վիճաբանութիւնների, ընդգծեց երեք կէտ՝—1) համարել խնդիրը դեռևս չը փակված, 2) հոգս յարուցանել Սեւանայ լճի և նրա շուրջ գտնվող ջրի ուսումնասիրութեան մասին, 3) նպատակայարմար ճանաչել Սեւանայ լճի շրջակայքում անտառային բուսականութիւնը շատացնելու խնդիրը։

Ա. Փ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

[illegible] գողութիւն

Սաղախլօ, 8 փետրվարի

Արձեցի Ստեփան Մարտիրոսեանցը պատմեց հետևեալը.

— Գնացել էի Շուլավէր խանութիս համար «պատենտ» վերցնելու. վերցրի. ինչպէս ամեն ժամանակ, այնպէս էլ այս անգամ գիշերեցի շուլավէրցի Մովսէս Ղուշչեանի խանութում. մենք 3 հոգի էինք. կար մեզ մօտ, սենեակում, և մի անծանօթ մարդ, որին իրան անուանում էր Արտեմ Այվազեան, Աղնախի գաւառից աքսորված։ Շուլավէրից պիտի գնայի Թիֆլիս առևտրի. կառապանի հետ խօսել էի, որ գիշերը ինձ տանի կայարան. ինձ մօտ կար 301 ր. 50 կ.։ Գիշերը յանկարծ զարթնեցի, նայեցի չորս կողմս՝ տեսայ, որ անծանօթ մարդը չը կայ, ձեռքս գրպանս տարայ՝ ոչ փողս կար, ոչ գրպանիս դանակը և ոչ էլ անցագիրս. իսկոյն կառք նստեցի և շտապեցի կայարան. չը գտայ. վերադարձայ և գնացի Շուլավէրի պրիստաւին եղելութիւնը պատմեցի. ինչպէս այժմ տեղեկացայ, նա Շուլավէրից գալիս է կայարան և այստեղ նստում է երկաթուղի և գալիս է այստեղ բուֆէտում թէյ է խմում ու անյայտանում։

Փորատէր

ԱԶՆԻՒ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Թող ամեն մարդ աշխատի, և աշխատի իր բնութեան մատչելի ամենաբարձր գործերի վրա, և մեռնի այն գիտակցութեամբ, թէ կատարել է այն, ինչ որ միայն կարող էր։
Սիդնէյ Սմիթ

Մի քանի օր առաջ չարագործի գնդակին զոհ գնաց մեր հարեան ազգի ազնիւ և գիտակից հոգևորականներից մէկը՝ մոլլա Ախունդովը։ Այդ առիթով հայ թերթերում, բացի մանր լուրերից, ոչինչ աստղ չերևաց. ուստի «Մշակի» ընթերցողներին կուզէի ծանօթացնել հանգուցեալի մի շարք գործերի հետ։

Մոլլա Ախունդովը, ճիշդ է, պարսիկ հոգևորականութեան մէջ բարձր տիտղոս չունէր, բայց աչքի ընկնող ձգտումներ ունէր։ Նա ոչ միայն Բագուի շրջանումն էր լաւ ծանօթ ճանաչված, այլ կովկասեան մի շարք քաղաքներ մօտիկից ճանաչում են և ծանօթ են նրա ձգտումներին։

Հայ-թուրքական ընդհարումներից յետոյ (1905—6 թ. թ.)՝ ով հետևել է թուրք-պարսիկ մամուլին ու կեանքին, նա կիմանայ թէ ինչպիսի տարաձայնութիւն ծագեց մահմեդական երկու աղանդների—շիա և սիւննի—միջև, որը սուր կերպարանք ստացաւ Աստրախանի շրջանի մահմեդականների մէջ։ Այդտեղի մահմեդականները քիչ էր մնում լարվէին իրար հետ, և շիա-սիւննի խնդիրը սուր կերպարանք ընդունէր, եթէ հանգուցեալը Բագուից չաճապարէր ու հաշտութիւն չը քարոզէր նրանց մէջ, որը տուեց իր պտուղները։

10—12 տարի առաջ, Պետրօվսկի կենտրոնական բանտում մեռածներն անխտիր, ինչ ազգի և կրօնի էլ պատկանելիս լինէին, հոգին էին յանձնվում ռուս հոգևորականու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

(Վ. Վիլսկիից)

Մութ ու մռայլ, նեղ ու սարսուռ ազդող կիրճերով է դիմում ժողովրդական ուսուցիչը դէպի աստղերը։

Դէպի այն աստղերը, որոնք փայլում են յաւերժ ազատ ու անհուն երկնակամարում. դէպի այն աստղերը, որոնք արտացոլվելով լայն ու ազատ եթերում, վիշտ ու տխրութիւն են պատճառում մեզ, բարձր ու հեռու երկնակամարը ձգտելու ցանկութիւն առաջ բերում մեր մէջ...

Per aspera ad astra! *)

Իդէալի բարձր աստղերն է ձգտում ժողովրդական ուսուցիչը։ Այդ իդէալի մեղմ առկայծման, այդ իդէալի ժողովրդական ծովում դժգոյն արտացոլվելու վրա է լալիս նրա մշտնջենապէս ջահէլ սիրտը, նրա՛ ժողովրդի սիրով տոչորված սիրտը...

* *

Երկու տարի առաջ պատահեց այս...

Համեստ աշխատանքների համեստ համագումարում պատահեց այս՝ քաղաքային ժողովրդական դպրոցների ուսուցիչների համագումարում...

«Դէպի քաղաքակրթութիւն», «Կեանքի ու դպրոցի վերաշինութիւն»—այս էր այդ համագումարի լօզունգն ու նշանաբանը։

«Կեանքի ու դպրոցի վերակազմութեան շրջանում,—ասաց այդ համագումարի գլխաւոր նախաձեռնողներից մէկը՝ Ն. Վ. Տուլուպովը,—պէտք է կառուցանել, կառուցանել ու անվերջ կառուցանել։ Ստեղծենք յուշարձան այս շինարար շրջանի, կառուցանենք Ուսուցչական մի Տուն։ Եւ թող նա լինի դպրոցի վերակազմութեան խորհրդանշանը, ուսուցիչների միութեան ու նրանց դէպի իդէալի բարձր աստղերը ձգտելու խորհրդանշանը...»։

Ջերմ ընդունելութիւն գտաւ այս գաղափարը ուսուցչական համագումարում։

Պետերբուրգի քաղաքագլուխ Ն. Ա. Ռէզցովը վեր կենալով տեղից յայտարարեց.

— Ժողովրդական ուսուցիչների երկրորդ համառուսական համագումարի հասցէն է՝ Մոսկվա, Փոքր Օրդընկա, Ուսուցչական Տուն։

Իսկ ես նստած՝ լսում էի ու մտածում.

— Երազ է. անիրագործելի մի երազ։ Սակայն երազեցէք, երազեցէք, ո՛վ իմ բարեկամներ... Զարդված յոյսերի ու անուրջների շրջանում՝ նոր երազներ են պէտք... որով կարելի լինի մի կերպ ապրել ու շնչել...

* *

Անցաւ մի տարի...

Կեանքի մթնշաղը գիշերի փոխարկվեց... խաւար գիշերի...

Ստանում եմ մէկ անգամ «Для Народнаго Учителя» ամսագրի համարներից մէկը։

Բաց եմ անում և կարդում.

«Մեր փողոցում տօնախմբութիւն է»։

Ի՞նչ...

«Ռուսաստանի առաջին Ուսուցչական Տան հիմնադրութիւնը»։

Զէ կարող պատահել։

«Чѣмъ ночь темнѣй, тѣмъ звѣзды ярче»

—Որքան մութ լինի գիշերը, այնքան աւելի պայծառ կերևան աստղերը։

Մայիսի 16-ին հիմքը դրվեց...

«Առաւօտից եղանակը փոփոխական էր,—գրում է ականատեսներից մէկը,—երկինքը մերթ ծածկվում էր թանձր ու գորշ ամպերով, որոնցից երբեմնակի գարնանային տաք անձրև էր կաթկթում, մերթ երևում էր կապուտակ երկինքը՝ «պայծառ ու շոյիչ, որպէս գեղեցիկ մի աչք», ու ջերմ արեւը իր պայծառ ճառագայթներն էր ուղղում սրբալիր նոր վերածնված ու գարնան շքեղ ծաղիկներով զարդարված բնութեան վրա»։

Կարդացի ու մտածեցի։

— Խորհրդաւո՛ր է այս... Ծնվում, վերանորոգվում է բնութիւնը. ծնվում, վերանորոգվում է և մեր կեանքը...

Սակայն եղանակը դեռ փոփոխական է, ինչպէս փոփոխական ու անորոշ է և մեր կեանքը. հազիւ է երևում լուսոյ ճառագայթը թանձր ու գորշ ամպերի տակից, ու էլ իսկոյն մարում է. հազիւ է երևում կապոյտ երկնակամարը՝ «պայծառ ու շոյիչ, որպէս գեղեցիկ մի աչք», և էլ չը կայ... ու նորից գորշ ու խաւար է մեր չորս կողմը...

Տաք անձրև է կաթկթում երկինքը, սակայն որչափ մանր ու դողդոջուն են այդ կաթիլները... կարծես վաղորդեան մառախուղ լինի... Ուսուցչական Տան հիմքը դրվին, բայց դեռ ո՞ւր է նրա պսակ վերջաւորութիւնը՝ ծրագրված այն փոքրիկ հրապարակը՝ հեռագիտակով հանդերձ, որտեղից պիտի երևայ ամբողջ Մոսկվան և որը միևնոյն ժամանակ այնպէս մօտ պէտք է լինի աստղերին...

* *

Մի տարի էլ անցաւ...

Կրկին ես Մոսկվայումն եմ, Մոսկվայում, ուր էի ես 5 տարի առաջ...

Ի՞նչպէս է ջահէլացել Մոսկվան ու ինչպէս են ծերացել բարեկամ-մոսկվացիներս...

Ծերացել է և Ն. Վ. Տուլուպովը...

Վաղ ձիւնը ճերմակացրել է Մոսկվան, վաղ սպիտակներն էլ ճերմակացրել են և Նիկոլայ Վասիլևվիչին...

Սակայն աչքերը՝ դարձեալ նոյն ջահել աչքերն են մնացել...

Ժպտում ու փայլում են՝ շնորհիւ իրականացած երազի...

— Ուզում էք տեսնել մեր Ուսուցչական Տունը։

— Հիմքն ու պատերը։

— Նա արդէն պատրաստ է։

— Պատրաստ։

Անուշ ժպտաց։

— Բոլորովին պատրաստ... Ներսի մանրամասնութիւններն են վերջացնում։ Հոկտ. 1-ին կը վերջացնեն ու ծննդեան տօներին բաց կանենք*)...

— Դուք հանաք էք անում։

— Այ, շուտով ինքներդ կը տեսնէք... Գնանք, տեսնենք իմ հանաքը...

Մենք անցանք...

Անցանք Փոքր Օրդընկա, Ուսուցչական Տուն...

Մի քանի նրբափողոց՝ «Для Народнаго Учителя» ամսագրի խմբագրատնից սկսած, ու մենք արդէն Փոքր Օրդընկա հանդարտ փողոցումն ենք։

Ա՛յ, տեսնում էք այն մեծ ու մոխրագոյն շինութիւնը,—ցոյց տուեց ինձ Նիկոլայ Վասիլևվիչը,—այդ է մեր Ուսուցչական Տունը։

Նայում եմ, ու աչքերիս չեմ կարողանում հաւատալ։

Առջևս ցցված է 5-յարկանի քարէ մի ահագին շինութիւն՝ նորմանդական գեղեցիկ ոճով կառուցված...

Բարձր, ուղիղ, ճակատը գեղեցիկ կերպով զարդարված փայլուն ու գոյնզգոյն աղիւսներով՝ երանգ-երանգ դասաւորված։

Նուրբ, գրաւիչ ու աչք շոյող։

— Բայց դա ոչ թէ մի տուն է, այլ ամբողջ մի պալատ...,—ասում եմ ես.—ուսուցչական մի պալատ... Թանգ նստեց արդեօք։

— Մօտաւորապէս 110-ից մինչև 120,000 րուբլի...

— Սակայն, որտեղից դուք գտաք այդչափ մի մեծ գումար. մի՞թէ բոլորը նուէր է։

— Այո՛, հասարակութիւնը ջերմ կերպով վերաբերվեց դէպի մեր այս գաղափարը... Իրաւամբ կարելի է անուանել այս տունը հասարակական մի տուն...

— Ի՞նչ... մի՞թէ ուսուցիչներն են նուիրել այս բոլորը,—կատակ արի ես՝ զմայլվելով Ուսուցչական Տան շինութեամբ։

— Ի հարկէ, ոչ. նրանց արդար քրտինքով ինչպէս կարելի է քարէ պալատներ կառուցանել։—Ճիշդ չէ՞։

— Ուսուցչական փողեր չը կարծէք թէ այստեղ քիչ կան,—լուրջ կերպով պատասխանեց Նիկոլայ Վասիլևվիչը... Ո՛չ միայն խեղճ ուսուցիչներն էին նուիրում, այլ յաճախ և այնպիսի աշխատաւորներ, որոնք ուսուցիչներից էլ աղքատ են։ Այսպէս, յիշում եմ, մէկ անգամ ես ստացայ մի ինչ-որ յետ ընկած քաղաքի պօստատան ծառայողներից փոխադրված մի գումար... Չնչին նուէր էր, ի հարկէ, սակայն ջերմ գրութեամբ էր կցորդված...

— Բայց, ի հարկէ, այդ չնչին նուէրներով չէ, որ կառուցել էք այս տունը։

— Այո՛, խոշոր նուէրներ էլ էին լինում։ Այսպէս՝ Կովկասից միանգամից ստացանք 50,000 րուբլի, Ի. Դ. Սըտինը նուիրեց մեզ 15,000 րուբլի։ Ուրիշ նուէրներ էլ էին լինում՝ մէկ, երկու և աւելի հազարներով՝ մէկ մարդուց տրված։ Բայց այդ նիւթեր էլ էին նուիրում...

Մենք արդէն կանգնած էինք Ուսուցչական Տան՝ կաղնի ծառից շինված լայն ու

*) Լատինական առած է, որ կը նշանակէ՝ «Դժուար է այն ճանապարհը, որը տանում է մեզ դէպի աստղերը»։ Ծան. Թարգ.

*) Ուսուցչական Տան հանդիսաւոր օծումը տեղի է ունեցել անցեալ տարվայ դեկտեմբերի 30-ին։ Ծանօթ. Թարգ.

թեան ձեռքով: Այդ ժամանակ առաջինը եղաւ հանգուցեալ մօլլան, որ դիմեց պատշաճաւոր իշխանութեանը, բողոքեց, պահանջեց և խնդրեց, որ իւրաքանչիւր ազգի և կրօնի պատկանեալ անհատ խոստովանվի, հողին յանձնվի և ճանաչի իր կրօնապետին: Ախունդօվի, այդ դիմումից յետոյ, պէտի խոստովանված, Պետրօվսկիի կենտրօնական բանտն էլ իր հայ քահանան ունեցաւ միւս ազգերի հետ:

1905 թ. էր, փետրվարի չարաբաստիկ օրերը (6-ից մինչև 9-ը): Դիակները փողոցներում թափված, հայերի տները Բագուի մէջ կրակի բաժին դառած, ամեն ծայրից լսվում էր գնդակների սուլոց: Ահա այդ ժամանակ հանգուցեալ մօլլա Ախունդօվը աջ ու ձախ քարոզում էր հաշտութիւն, անմիտ սպանութիւն յայտարարելով այդ կռիւը:

Բագուի գաւառում մի անհանգիստ գիւղ կայ Նօվխանի անունով, ուր սպանութիւններ, աւազակութիւններ ու գողութիւններ շատ էին կատարվում:

Մի օր, 10 տարի առաջ, երբ մի շարք սպանութիւններ տեղի ունեցան, նահանգապետ Ռագօզին ստիպված եղաւ անձամբ գնալ քննութիւն կատարելու: Այդ ժամանակ հանգուցեալ Ախունդօվն էլ այնտեղ էր: Երբ նահանգապետը դիմեց հանգուցեալին և գիւղի տանուտէրին՝ անհանգիստ անհատներին խելքի բերելու, հանգուցեալը աչքառու կերպով մատնանիշ արեց նախ իր անհանգիստ և սպանութեան սիրահար ազգականին, ապա միւս մարդասպաններին, որոնց 6-ական տարով աքսորեցին Սիբիրի խորքերը: Ամբողջ գիւղացիք զարմացան հանգուցեալի արդարադատ ցուցմունքի վրա, թէև այդ էժան չը նստեց հանգուցեալին:

Իսկ մի քանի տարի առաջ, Շուբինսկիի քաղաքապետութեան օրով, երբ Բագուում շանտաժը և սպանութիւնները կատարելագործվեցին և իշխողները միայն դեպուտաքաշիներն էին, Բագուում սպանվեց մի պարսիկ «դօչի», որի թաղման հանդէսի ժամանակ հրաւիրեցին հանգուցեալ մօլլա Ախունդօվին՝ սպանվածի հոգու փրկութեան համար նամազ անել և ապա հողին յանձնել: Սակայն հանգուցեալ մօլլան հրապարակով, ամենքի համար անսպասելի կերպով յայտարարեց. «Այնպիսի մի մարդու հոգու փրկութեան համար, որը սպանութիւններով, կողոպուտներով և աւազակութիւններով է զբաղված եղել իր ամբողջ կեանքում, ես չեմ կարող աղօթել, նամազ անել»:

Ահա թէ ինչպիսի՛ եզակի անձնաւորութիւն էր հանգուցեալ մօլլա Ախունդօվը մահմեդական աշխարհում:

Սպանութեան համար ձերբակալվածներից մէկն այն ազգականն է, որը Նօվխանիում սպանութիւններ կատարելու պատճառով աքսորված է եղել, բայց վերադարձել և հրապարակով վրէժ է սպառնացել հանգուցեալին:

Բագու — Ս. Գարագաշ

ԱՌԱՋԻՆ՝ ԲԱՅՑ ՋՐԱԳՈՐԾՎԱԾ ԿՏԱԿԸ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ

«Մշակի» № 219-ում (1911 թ.) Մերվից Ալ. քահ. Պապօվեան, խօսելով Կարապետ Տէր-Բաղդասարեանի գովելի կտակի մասին, իր երախտագիտական զգացմունքի արտայայտութեամբ հանդերձ՝ շատ տեղին և իրաւացի կերպով ներկայացնում է այդ կտակը որպէս գեղեցիկ օրինակ Անդրկասպեան երկրում վերաբնակող հայ հարուստներին, ըստ որում և յիշեալ յօդուածը կրում է «Առաջին կտակը Անդրկասպեան հայերի մէջ» խորագիրը: Սակայն դա սխալ է. այդ կողմից առաջնութեան դափնին պատկանում է Ղզըլ-Արվատին, որտեղ և 1908 թ. կատարվել է մի վերին աստիճանի խելացի և նպատակայարմար կտակ՝ հանգուցեալ Աւշար Ասլանեանցի ձեռքով:

Ուստի և օգտվելով առիթից կը կամենայի մի քիչ ընդարձակօրէն շօշափել խնդիրը յիշեալ կտակի, որը հասարակական նշանակութիւն ունի մասնաւորապէս տեղիս հայ գաղութի և ընդհանրապէս երկրիս հայ ազգաբնակութեան համար, բայց և որը, դժբաղդաբար, այսօր մնում է անիրագործելի, թղթի վրա միայն գոյութիւն ունեցող, շնորհիւ հայկական անբարեկրթութեան, աչքածակութեան ու սև նախանձի...

Ցայտնի իրողութիւն է, որ Թուրքեստանում եղած հայ ունեւորները կազմում են, ըստ մեծի մասին, նախկին Անդրկովկասեան գիւղացիները, որոնք վերջին երեք տասնամեակի ընթացքում՝ անցնելով այս կողմերը որպէս հասարակ արհեստաւորներ, բանւորներ և մանրավաճառներ, ժամանակի ընթացքում կարողանում են յայտնի ու անյայտ միջոցներով դիզել իրանց համար նիւթական ապահովութիւն և հարստութիւն:

Եւ, բնականաբար, մարդ մի առանձին հաճոյք և բաւականութիւն է զգում, երբ այդ հարուստներից որևէ մէկը, գէթ իր կեանքի վերջալոյսին, յիշելով ազգութեան և հայրենիքի հանդէպ ունեցած նուիրական պարտքը, իր վերջին կամքով՝ կտակով՝ մասն ու բաժին է հանում յօգուտ այն հասարակութեան կամ ժողովրդի, որի մի զաւակն է ինքը և որի միջոցներով էլ ինքը տիրացած է այդ գանձին:

Ահա այդպիսիներից մէկն է լինում և հանգուցեալ Ա. Ասլանեանը: Մահվանից առաջ զրկվելով աչքի լոյսից, նա հասկանում է, որ այս վաղանցուկ աշխարհը ճիշդ որ ներկայացնում է, բիբլիական Սողոմոնի ասածի պէս՝ «ունայնութիւն ունայնութեանց», և կամենում է իրանից յետոյ թողնել բարի յիշատակ:

Նա իր յօժար կամքով ու առողջ դատողութեամբ, նօտարի և վկաների ներկայութեամբ, կազմել է տալիս մի շատ խելացի և բովանդակալից կտակ: Այսպէս, օրինակ, նա իր հայրենի Հաղրութ գիւղին (Գանձակի նահանգ) կտակում է 10,000 ր. գումար՝ հասարակական շտեմարանի ֆոնդ կազմելու համար, մի քանի հազար ռուբլի էս նոյն գիւղի հայոց ծխ. դպրոցին, իր բնակավայր Ղզըլ-Արվատի ծխական դպրոցին 3500 ր. և այլն: Ի հարկէ, նա չէ մոռանում ապահովել նոյնպէս իր կնոջը և բաժին հանել իր մերձաւոր ազգականներին: Ու համաձայն օրէնքի, մինչև կտակի վերջնական հաստատումը, Ա. Ասլանեանի կայքի և գոյքի վրա նշանակվում է խնամակալութիւն:

Եւ մինչդեռ շահագրգռված հասարակութիւնը և հաստատութիւնները սրտատրոփ սպասում էին յիշեալ կտակի հաստատման, որպէսզի երախտաւոր բարերարի յիշատակը անջնջելիօրէն դրօշմէին իրանց սրտերում, ահա հրապարակ են նետվում զանազան ինքնակոչ «որբերի պաշտպաններ» և բողոք ներկայացնում Ասխաբադի շրջանային դատարանը կտակի վաւերացման դէմ:

Այդ կեղծ սրտացաւ բարեկամները, գառնազգեստ գայլերի նման, դիմում են զանազան աններելի միջոցների՝ իրանց ագահ շահադիտական նկրտումները առաջ տանելու և իրանց իսկ ձեռքով նսեմացնելու յիշատակը այն ազնիւ մարդու, որը իր վերջին կամքով կամեցել է՝ իր վերջալոյսը մարելուց յետոյ՝ լոյսի մի աղօտ շող թողնել շրջապատի հասարակական կեանքի խաւար երկնակամարի վրա:

Բայց աւելի ցաւալին ու զաւեշտականն այն է, որ «սրտացաւ ազգակիցները» փաստաբանում են, թէ Աւշար Ասլանեանը տառապելիս է եղել հոգեկան հիւանդութեամբ, և, բացի այդ, նրա այժմեան ժառանգը դեռ ևս ծնված չէ եղել և, ուրեմն, շահագրգռված կողմերը պարտաւոր են եթէ ոչ բոլորովին ձեռք քաշել, գէթ իրանց բաժնից մի որոշ տոկոս զիջել այդ նորածին ժառանգին...

Ղզըլ-Արվատի հայ համայնքը, կամենալով գործը հաշտութեամբ վերջացրած լինել այնպէս, որ իրանց ծխական դպրոցը գոնէ զրկված չը լինի հասանելիք նուէրից, համաձայնում է դպրոցին կտակված 3500 րուբլու 25% զիջել յօգուտ հանգուցեալի ժառանգի, բայց այդ հաշտարար քայլն էս դաւադրական կերպով անաջողութեան է հանդիպում և... մինչև օրս էլ այդ կտակի գործը շարունակում է վիճելի մնալ և ձգձգվել դատարանում:

Հայը Երբ է հեռատես և խելացի քաղաքականութեան հետևել: Ինչպէս դարաւոր պատմական կեանքի ընթացքում, նոյնպէս և այս փոքրիկ հասարակական գործում խիզախօրէն փայլում են մեր ազգային բնորոշ յատկանիշները՝ նախանձ, կիրք և անարգ շահախնդրութիւն...

Այսպիսով, ուրեմն, այն կոպէկները, որոնք կոչված էին մի աննշան կաթիլ կազմելու Անդրկասպեան հայութեան ճահճացած կեանքի ծով կարիքների մէջ, հետզհետէ հալչում են և, ասում են նոյնիսկ, որ գոլորշիանալու վրա են...

Մեզ մնում է առայժմ սպասել և տեսնել, թէ արդեօք տեղիս հասարակութիւնը կամ ծխ. հոգաբարձութիւնը կարողանալու են ըստ հարկին պաշտպանել՝ իրանց միակ պարծանքը կազմող՝ դպրոցի շահերը, թէ շարունակելու են սառնասիրտ և անտարբեր հանդիսատեսի դեր կատարել հասարակական շահերի այնքա՛ն անբարեխղճօրէն ոտնահարվելու հանդէպ:

Մենտոր-Միրաժ

Ղզըլ-Արվատ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Երկուշաբթի, փետրվարի 20-ից, Թիֆլիսում ս. Նշան եկեղեցու դպրոցի դահլիճում կը սկսվեն փորձեր ի յիշատակ հանգուցեալ Ք. Կարա-Մուրզայի մահվան 10-ամեակի տօնելիք համերգի: Կասկած չունենք, որ հանգուցեալի նախկին աշակերտները, նրա յիշատակը յարգողները և առհասարակ Թիֆլիսի երիտասարդ հայ երաժշտասէրները կը նպաստեն այս համակրելի գործի աջողութեանը, որպէսզի գէթ 10 տարիներից յետոյ հանգուցեալ երաժշտագէտի գերեզմանի վրա արձան կանգնեցվի:

✦ Փետրվարի 16-ին Կովկասի Փոխարքային ներկայացան Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան պարագլուխ իշխ. Գ. Բագրատիօն-Դաւիդօվը և կովկասեան մուզէումի վերատեսուչ գնդապետ Կազնակօվը:

✦ Այսօր քաղաքային դումայի դահլիճում կը գումարվի Թոքախտի դէմ Կռւող Կովկասեան Ընկերութեան վարչութեան նիստը: Սկիզբն է երեկոյեան $8^1/_2$ ժամին:

Նոյն Ընկերութեան վարչութիւնը դիմել է քաղաքային վարչութեանը և խնդրել, որ առաջիկայում Վերայում կառուցվելիք քաղաքային բուժարանի մի մասը յատկացվի մասնաւորապէս Թոքախտաւորների ընդունելութեան համար:

✦ Իրաւասու Ն. Խարազեանը քաղաքագլխի պաշտօնատարին մի յայտարարութիւն ներկայացրեց, որով կարծիք է յայտնում, որ անյարմար է քաղաքային ճարտարապետների կողմից իրանց յանձնված քաղաքամասերում մասնաւոր գործեր կատարել, և առաջարկում է այդպիսի դէպքերում նրանց նախաձեռնութեամբ կատարվող աշխատանքները կատարել քաղաքային ինժեներների հսկողութեան ներքոյ:

✦ Վրացի Կանանց Բարեգործական Ընկերութեան միջոցներով պահվող կար ու ձևի դպրոցի օգտին ամսիս 20-ին Վրաց Թատրօնում տեղի կունենայ երեկոյթ:

✦ Ցիշեցնում ենք, որ այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, Հասարակական ակումբում (Բօրսայի դահլիճ) Ա. Ս. Բաբեան կը կարդայ մի դասախօսութիւն բնակարանային հարցի մասին: Դասախօսութիւնից յետոյ տեղի կունենայ մտքերի փոխանակութիւն:

✦ Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկերութեան շէնքութեան մէջ այսօր և վաղը տեղի կունենան հետևեալ ժողովրդական ընթերցանութիւնները: Շաբաթ, ամսիս 18-ին, Ցովհաննիսեանը մանուկների համար, երեկոյեան 4—5 ժամը կը կարդայ, թէ ինչպէս են շինում Թուղթը: Կիրակի, փետրվարի 19-ին, ցերեկվայ $9^1/_2$—11 ժամը տ. Ֆլօրա Վարդանեան կը խօսէ գիւղացիների ազատագրութեան մասին հայոց լեզուով, իսկ տ. Կարբելօվա Սուրամի բերդի մասին, ցերեկվայ 11—12 ժամին. նոյն օրը երեկոյեան 5—6 ժամը բժ. Ա. Մխիթարեան կը դասախօսէ քորի մասին, իսկ բժ. Մ. Ֆլօրինան ռուսաց լեզուով կը դասախօսէ վարակիչ հիւանդութիւնների և մարդկութեան նրանց դէմ մղած կռիւների մասին: Ընթերցանութիւնների և դասախօսութիւնների ժամանակ ցոյց կը տրվեն մոգական պատկերներ: Մուտքը ամենքի համար ձրի է:

✦ Քաղաքային վարչութեան անդամ Գ. Ժուրուլին վարչութեանը ներկայացրել է 1912 թ. քաղաքային ծախքերի նախահաշիւը, որի մէջ ասված է, որ պետական գանձարանին ունեցած 1 միլիօն ռուբլին հանած, քաղաքը դարձեալ այս տարվայ ընթացքում կունենայ 600,000 ռուբլի բաց, եթէ նոյնիսկ չափաւոր ծախքեր արվեն: Իսկ եթէ թոյլ տրվի 400,000 ռուբլի փոխառութիւն անել, այդ պարագային մնասը կը հաւասարվի 200,000 ռուբլու: Այդ պատճառով նա առաջարկում է կրճատել ծախքերը, բաժանելով նրանց երկու մասի, այն է՝ անխուսափելիի և պայմանականի: Վերջին տեսակի ծախքերը կարելի է յետաձգել գալիք տարվայ համար:

✦ Ծխախոտ արդիւնաբերող Ա. Էնֆիաճեանը դիմեց քաղ. վարչութեանը մի յայտարարութեամբ և առաջարկեց քաղաքի փողոցներում, քաղ. վարչութեան ցոյց տալիք տեղերում, դնել 300-ի չափ նստարաններ, եթէ միայն թոյլ տրվի նրանց վրա ռեկլամներ գծագրել 12 տարիների ընթացքում: Քաղ. վարչութիւնը հաւանութիւն է տուել, միայն իրան է վերապահել նստարանների ձևը և նիւթի որոշումը:

✦ Թիֆլիս հասարակութեան ծանօթ դասախօս Պ. Կօգանը մարտի 2-ին և 3-ին Արքունական Թատրօնում կը կարդայ երկու դասախօսութիւն:

✦ Փետրվարի 16-ին Թիֆլիսում տեղի ունեցան օդաթռիչքներ, մասնակցութեամբ Ագաֆօնօվի, Եվսիւկօվի և կին-աւիատոր Լ. Զվերեվայի: Ագաֆօնօվի հետ բարձրացել է նաև „Т. Л." թերթի աշխատակից Ն. Կուշնիրը:

✦ Թիֆլիսի ջերմապահական կայանի վերատեսուչ Իվանօվը մեկնեց ներքին նահանգները՝ թռչնապահութեան գործի հետ ծանօթանալու համար: Նոյնպիսի առաքելութեամբ Քութայիսի նահանգը գնաց գիւղատնտես Քութաթելաձէն:

✦ Բագուի նախկին քաղաքագլուխը երկու շաբաթվայ արձակուրդով մեկնել է Բագուից: Ասում են, որ հրաւիրված է որպէս վերատեսուչ Պետերբուրգի բանկերից մէկի:

✦ Բագուի քաղաքային վարչութեան անդամութեան համար տալիս են բժ. Ուսեյնօվի, Ա. Վաչեանցի և այլոց անունները:

✦ Ինժ. Բերութօվի աղմուկ հանած գործը կը պաշտպանէ Պետերբուրգի երդւ. հաւատարմատար Օ. Գրուզենբերգը:

✦ Տվեր քաղաքի կրտսեր նօտար Բ. Լուկոմսկին նշանակվում է Թիֆլիսի կրտսեր նօտարի պաշտօնում:

✦ Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկ. գլխաւոր խորհուրդը մտադիր է Ընկ. ճիւղ բանալ Սղնախում:

✦ Գ. Դիասամիձէ, որ ներկայիս հրատարակում է «Թեմի» թերթը, որը լոյս է տեսնում երկուշաբթի օրերը, առաջիկայ շաբաթվանից կը սկսէ հրատարակել երկու կոպէկանոց մի նոր օրաթերթ՝ «Պատարա Թեմի» անունով:

✦ Փետրվարի 16-ին Մարիա Միխայլօվան, 21 տար., որ ապրում է Տրամվայնի փողոցում, իրան կենազրկելու նպատակով խմեց մի զաւաթ քացախի ոգի: Նրան ուղարկեցին Միքայէլեան հիւանդանոց: Նրա կեանքին վտանգ է սպառնում:

✦ Փետրվարի 15-ին Թիֆլիսում ձերբակալվեց դասալիք զինուորցու Մամիկոն Բաղդասարեանը, որը 1907 թ. ի վեր խոյս էր տալիս զինուորութիւնից:

✦ Ախալցխացի Սիմէօն Կեզերաշվիլին յայտնեց ոստիկանութեանը, որ նրա ընկերոջ որդի Փիձխաձէն յափշտակելով 3000 ռուբլի հօր տնից՝ անհետացել է: Ոստիկանութիւնը նրան ձերբակալեց Քութայիսում այն ժամանակ, երբ նա դրամի մի մասը արդէն վատնել էր:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դրամա

Հինգշաբթի, փետրվարի 16-ին, Արտիստական Թատրօնում ռուս դրամատիկական խումբը խաղաց «La gamine» պիէսը, որը ռուսերէն թարգմանված է «Սրտի սխալներ» անունով:

Պիէսը բեմական է, առանձին արժանիքներ չունի, բայց հետաքրքրում է հանդիսականին: Գաղափարը հին է. թէ փոխադարձ յարատև սիրոյ համար անհրաժեշտ է և հասակների համապատասխան լինելը: Նկարիչ Դելանուայի մօտ սովորող մատաղահաս օրիորդ Կօլլետան սիրահարվում է իր ուսուցչի վրա: Սէրը կամաց-կամաց դառնում է փոխադարձ, բայց յետոյ դեռափթիթ օրիորդի զգացմունքները սկսում են պարզվել, և դուրս է գալիս, որ նա իսկապէս սիրում է երիտասարդ նկարիչ Սէրնէնին:

Օրիորդի դեր կատարող Ռուտկօվսկայան տուեց մի ամբողջացրած տիպ, օժտելով նրան հոգեբանական յուզմունքների արտայայտութիւններով: Հասակաւոր նկարչի դերում Բարատօվը յայտնագործեց մի քանի իսկապէս տպաւորիչ տեսարաններ: Լաւ էր երիտասարդի դերում Զուբօվը:

Պիէսի մէջ գործող անձեր շատ կան՝ թէ կանացի և թէ տղամարդկանց: Բոլորն էլ գոհացուցիչ էին: Եւ հանդիսականը չափազանց լաւ է զգում, տեսնելով անսամբլի բարձր մակերևոյթը:

Հանդիսականներ կային բաւական մեծ թւով:

Երէկ, ուրբաթ, փետրվարի 17-ին, խումբը կատարեալ աջողութեամբ կրկնեց «Ոսկեայ վանդակ» պիէսը, որի մասին արդէն գրված է մեր լրագրում: Ս.

Օպերետ

Հինգշաբթի, փետրվարի 16-ին, Արքունական Թատրօնում օպերետային խմբի չորրորդ ներկայացմանը դրված էր Լէգարի «Цыганская любовь» օպերետը, որն ամփոփում էր իր մէջ լիրիքական և մելօդիական ախորժալուր երաժշտութիւն՝ գլխաւորաբար ռումինական և գնչուական ոճով կազմված:

Օպերետայի կանացի գլխաւոր դերերից մէկը Զօրիկայի դերն է, որ ստանձնել էր երգչուհի Օրէլ, որը և կատարեց՝ ձայնական կողմից՝ միանգամայն հիանալի և թողեց ուժեղ տպաւորութիւն: Խաղի կողմից երգչուհու մօտ նկատելի էր գունատութիւն, հոգեկան զօրեղ արտայայտութիւնների բացակայութիւն:

Գնչու Սանդօրի դերում Միրսկին բաւական աջող էր: Երգչի ձայնի տէմբրը իրաւունք է տալիս ասելու, որ նա կարող է համարձակ կերպով խաղալ և օպերաներում:

Կոմսուհի Իլօնայի դերում երգչուհի Գլօրիա աննման էր, մանաւանդ վերջին գործողութեան մէջ՝ գինովցած տեսարանում, ուր ձեր առաջ պատկերացած էր միանգամայն տիպիկ կերպով կեանքի վայելքներին ենթակայ՝ շարունակ բուռն ծիծաղը դէմքին՝ մի շանսօնէտուհի: Գեղեցիկ էին Գլօրիայի պարերը բոլոր տեսարաններում: Իր աջող կատարումներով Գլօրիա արժանանում էր ջերմ ծափահարութիւնների:

Շուվալօվա՝ Իօլանտայի, իսկ Դալմատօվ՝ Կաէտանի դերերում զուարճութիւն պատճառեցին հասարակութեան:

Կոմիկ Կօչէվսկի երբեմն շարժ էր մտցնում իր խաղի մէջ, որով և տպաւորութիւնը թուլացնում էր:

Չը գիտենք ինչու՝ օպերետայից կրճատված էր մի ամբողջ պատկեր—գնչուների հարսանեկան հանդէսը, որը բովանդակում է իր մէջ երաժշտական գրաւիչ կտորներ և գնչուական պարեր:

Վերջում դրված «Театральныя сирены» 1 գործող. կոմիկական տեսարաններում Շուվալօվան կատարեց մի քանի ցեղերի ազգային պարեր՝ ցոյց տալով պլաստիկայի կատարելագործված տեխնիկա: Տաղանդաւոր երգչուհուն պատուեցին բուռն ծափահարութիւններով:

Երգչուհի Սերբսկայա, որին առաջին անգամ էինք լսում, երգեց մի քանի գնչուական ռոմանսներ՝ իր քնքոյշ և դուրեկան ձայնով թողնելով ախորժելի տպաւորութիւն: X.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 17 փետրվարի

«Մշակի» այսօրվայ №-ում (№ 34) տպված է Վիեննայի Մխիթարեան միաբան հ. Ն. Ակինեանի [illegible] 1511—13 թ. [illegible]

...ոճական դաների աջև:

Մտանք գեղեցիկ նախանցքը (антре):

— Անհաւասիկ տեսէք, մեր տունը իսկապէս երկու մասի է բաժանվում,—ասաց Նիկօլայ Վասիլևիչը....—Այս դուռը տանում է դէպի դասախօսութիւնների դահլիճը, ֆօյէն, գրադարանը, խորհրդակցութիւնների ու յանձնաժողովների դահլիճս ու մուզէյը, իսկ այս՝ եկող-գնացող և մշտապէս ապրող ուսուցիչների ու վարժուհիների կացարանները...

Մի խումբ մէջքները կռացած բանւորների միջով անցնելով, որոնք շինութեան ներսն էին զարդարում, մենք մտանք վերևից լուսաւորված՝ դասախօսութիւնների մեծ դահլիճը՝ զետեղված ամֆիթատրոնով և արդէն պատրաստ դասերով:

— Ի՞նչ ուրախ պէտք է երևայ այս դահլիճը՝ էլեկտրական լոյսի տակ,—ասացի ես հրճուանքով դիտելով դասախօսութիւնների ընդարձակ, պարզ ու գողտրիկ կերպով կահաւորված դահլիճը:—Իսկ ինչքան մարդ կարող է տեղաւորվել այստեղ:

— 500 մարդ է հաշւած, բայց, ի հարկէ, աւելի կը տեղաւորվի... Թէև մի քիչ նեղ կը լինի, սակայն ոչ ոք վիրաւորված չի զգայ իրան...

— Ձայնի տեսակէտից ինչպէս է:

— Արդէն փորձել ենք. ամեն կողմից կարելի է լսել դասախօսին...

Դահլիճից յետոյ գալիս էր ֆօյէն, յանձնաժողովների սենեակն ու մուզէյը...

— Ինչ վերաբերում է մուզէյին՝ մուզէյը ուրիշ սենեակում պէտք է տեղաւորենք, իսկ այստեղ զուտ մանկավարժական գրադարան հիմնենք... Թէ չէ, այ, տեսէք, գրադարանի պահարանները արդէն լիքն են գրքերով...

Նա բացեց գրադարանի դուռը, ու աչքերս, այսպէս ասած, շուռ եկան հիացմունքից:

Մի ահագին սենեակ էր այդ՝ պատերը ամբողջովին բռնված նուրբ, թեթև ու մոդեռն ոճով շինված պահարաններով: Պահարանների ապակիների տակից ուրախ ժպտում էին գեղեցիկ կազմերի կողերը: Մէջտեղը մի երկար սեղան էր դրված՝ մարմար գոյնի ծածկոցով պատած:

— Օ՛, արդէն լիքն է գրքերով,—ասացի ես՝ չորս կողմս նայելով:—Ո՞րտեղից է այս բոլորը:

— Հազար ռուբլով մեզ աջողվեց ձեռք բերել 8000 հատորից բաղկացած մի հրաշալի գրադարան... Գրադարանը սքանչելի կերպով է կազմված... Իսկ այն դահլիճում մենք կը հիմնենք զուտ մանկավարժական գրադարան... Բացի այդ՝ վերևում մենք ունենք դարձեալ մի գրադարան՝ զուտ մանկական գրականութեան նուիրված...

Ուսուցիչների փոքրիկ սենեակներից, որոնք նրբանցքա-համարային սխեմով էին շինված, ես ուղղակի չէի ուզում դուրս գալ. այնպէս պայծառ էին նրանք, ընդարձակ, մաքուր, տաք ու գողտրիկ...

— Ի՞նչ. վարձով պէտք է տաք այս սենեակները ուսուցիչներին թէ՞ անվարձ,—հարցրի ես Նիկօլայ Վասիլևիչին:

— Մեր ինստիտուտի փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան անդամների համար կը լինեն անվարձ, իսկ ոչ-անդամներից մենք կը վերցնենք շատ չնչին մի բան... Այդ սենեակներից մէկում մշտապէս ապրելու համար մենք կը վերցնենք ամսական 20 ռուբլի: Այստեղ կարելի է ճաշել: Իջնենք ներքնայարկը՝ ցոյց տամ ձեզ մեր ընդհանուր սեղանատունն ու խոհանոցը:

Խոհանոցում ես տեսայ գազի միջոցով տաքացող մի վերին աստիճանի հետաքրքրական ինքնեռ-մեքենայ... Լցրու ինքնեռը ջրով, գազը անմիջապէս բռնկվում է ու տաքացնում ջուրը. եռ, եկաւ թէ չէ՝ գազն էլ անմիջապէս մարում է:

— Դէհ, այժմ՝ Per aspera ad asrta,—ուրախ կերպով ասաց Նիկօլայ Վասիլևիչը:

Մենք նորից բարձրացանք սանդուղքներով մի յարկից միւս յարկը...

Ահաւասիկ մանկական գրադարան-ընթերցարանը: Ոչ այնքան մեծ, սակայն լայն ու արձակ, որովհետև գրքերի պահարանները վերևումն են շինված, դասերում...

— Իսկ այս մեր աէրօպլանն է—փոքրիկ հրապարակը տանող սանդուղքի դռնակը բանալով՝ ասաց Նիկօլայ Վասիլևիչը:—Թող ամեն մի ուսուցիչ, ով որ գալիս է Մօսկվան տեսնելու, տեսնի նրան և թռչնի հայեացքից...

Հրապարակից իսկապէս բացվում էր մի հոյակապ տեսարան դէպի ամբողջ Զամօսկվորէչիան ու աւելի հեռու՝ դէպի ամբողջ Մօսկվան...

— Իսկ այստեղ,—ցոյց տալով փոքրիկ աշտարակը,—մենք կունենանք մի փոքրիկ դիտարան և օդերևութաբանական կայարան... Կը դնենք հեռադիտակ ու կը դիտենք աստղերը...

— Այսպէս ուրեմն՝ Per aspera ad astra!

— Per aspera ad astra!

— Բայց, արդեօք, այդ ճանապարհով է ընթանում և մեր ամբողջ ուսուցչութիւնը՝ իր զարգացման ու կատարելագործման մէջ... Նեղ ու մութ կիրճերով դէպի աստղերը...—հարցրի ես Նիկօլայ Վասիլևիչին:

Վիկտոր Մանուէլեան

[illegible]

Թիֆլիս, 12 փետրվարի

[illegible]

Անա թէ ինչու է ասված՝
Երբ գիւղը մեռնում,
Սար զուռ կը տայ

Օրինակ գ. Տէր-Պետրոսեան

Պրոխլադնայա, 22 յունվարի

[illegible]

...որքաղանը կարող է համարվել կրթված, խելացի, իրաւագէտ և կարող անձնաւորութիւն, սակայն նա, Ցարութիւնեանը, իր անձնական համոզմունքով, յարմար չէ գըտնում նրան կաթողիկոսութեան՝ համար, և թէ այդ համոզմունքը նա, Ցարութիւնեանը, կազմել է՝ 1) ինկատի ունենալով նրա՝ Օրմանեանի պատրիարքութիւնը, 2) ստացել է Օրմանեանի մասին իր բարեկամներից շատ բացասական տեղեկութիւններ, 3) Խրիմեանի և Իզմիրլեանի կարծիքների հիման վրա, 4) Թիւրքիայից եկած պատգամաւորների տուած տեղեկութիւնների հիման վրա։

Եթէ Ս. Ցարութիւնեանի վերև ասածները սուտ գրպարտութիւններ չեն, ապա ուրեմն թող բարեհաճէ 1) բաց անել, թէ Օրմանեանի ո՞ր պակասութիւնների հիման վրա նա՝ Ս. Ցարութիւնեանը բացասական համոզմունքի է եկել. ինչի՞ է մեզանից թագցնում. չէ՞ որ մենք էլ կարող ենք նոյն համոզմունքի գալ, եթէ իմանանք այդ պակասութիւնները. 2) թող ցոյց տայ, թէ Օրմանեանի 12 տարվայ պատրիարքութեան մէջ ինչ խոշոր պակասութիւններ է գըտնում. արդեօք նրա պատրիարքութեան օրով հարիւր հազարաւոր հայեր են Թիւրքիայում կոտորվել կամ հարիւր հազարաւոր որբեր են անտէր մնացել թէ՞ հարիւր հազարաւոր հայեր պանդխտութեան են դիմել։

Եթէ Ս. Ցարութիւնեանը ունի իր Թիւրքիայի բարեկամներից ստացած բացասական նամակներ Օրմանեանի մասին, էլ ինչու չէ բարեհաճում գէթ մի երկու-երեքը առաջ բերել, որպէս զի մենք էլ կշռի ենթարկենք ու տեսնենք, թէ ինչ գին ունեն նրանք։

Խօսքս վերջացնելով խնդրում եմ Ս. Ցարութիւնեանին պատասխանել հետևեալ երեք հարցերին. 1) ինչ շնորհք պէտք է ունենալ՝ մեծ վէզիրի տեղ նրա քարտուղարից ընդունվելու վտանգին չենթարկվելու համար, 2) ինչ գին ունի գիտնական ա-

տիճանը առանց բնական խելքի. 3) ինչ կապ կայ առաջադիմական գաղափարների և տիրացուականների միջև։

Ս. Կոժենիկեան

ԳՈՂԹԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԸՆԿԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐԻՆ

Վերին-Ագուլիս, 12 փետրվ.

Վերին-Ագուլիսի հայոց եկ.-ծխ. դպրոցի մանկավարժ. խորհուրդը որոշել է գաւառական տօներին հրաւիրել Գողթանի հայոց եկ.-ծխ. ուսումնարանների ուս.-ուսուցչուհիների ընդհանուր ժողով՝ հետևեալ դպրոցական-կրթական խնդիրների քննութեան համար.

1) Կ. Հ. Դպրոցների Ուս. և Վարժ. Միութեան տեղական ճիւղ հիմնելու խնդիրը, 2) «Նոր-դպրոցի» ապահովութիւնը, 3) Գողթանի ուս.-ուսուցչուհիների պարբերական շրջանային ժողովների խնդիրը և 4) ընթացիկ հարցեր։

Ցայտնելով այս մասին ձեզ, յարգելի պաշտօնակիցներ դպրոցիս մանկ. խորհրդի կողմից խնդրում եմ՝ ըստ կարելւոյն շուտ ուղարկել մեզ այն խնդիրների ցանկը, որոնց դուք կը կամենայիք ժողովի քննութեան դնել, որպէսզի կարողանանք օրակարգի մէջ մտցնել և ըստ այնմ ժողովի գումարման թոյլտուութիւնն ստանալ։

Թոյլտուութեան ստացման և ժողովի ժամանակի մասին՝ առանձին։

Ատ.-ուս. Վերին-Ագուլիսի հայոց
եկ.-ծխ. դպրոցի՝
Ց. Տէր-Ցակովբեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Պաստերեան ինստիտուտի տեսուչ Րուն նոր միջոց է հնարել, որով մի քանի օրվայ մէջ կարելի է ոչնչացնել մորեխի ձուիկները։ Փորձերը տալիս են փայլուն հետևանքներ։

✦ «Рѣчь»-ը հաղորդում է. «Դաշնակցութեան» գործի առիթով եղած բոլոր փաստաթղթերը գլուէր միայն Լըժինը։ Դեռ սկզբից երևան հանվեց մեղադրվող Արղութեան-Երկայնաբազուկի գրքոյկի բացակայութիւնը, բայց յետոյ նա գտնվեց Լըժինի՝ ցուցմունքով ուրիշ տեղում. Տարօրինակ երևաց Լըժինի լռութիւնը, երբ սկզբում որոնվում էր գըքոյկը մեղադրվողի պահանջով։ Ապա արձանագրութեան մէջ նկատվել են գիտաւորեալ ուղղումներ և ցուցմունքների կոպիտ և անխնամք ուղղումներ ի վնաս մեղադրեալներից մի քանիսի. գտնվել են սխալներ տրված պատճէնների մէջ։ Այս ամէնը՝ Լըժինին փաստաթղթերը կառավարելու պաշտօնից հեռացնելու հետ միասին՝ առաջ է բերում դատաքննի տարեգրութեան մէջ չը լսված սկանդալ»։

✦ Սենատոր Տրուսէվիչը զեկուցում ներկայացրեց Կիէվի պահնորդական բաժանմունքի բէվիզիայի մասին և թոյլտուութիւն է խնդրում դատարանին յանձնելու ժանդարմների առանձին կորպուսի հրամանատար Կուրլովին, Սպիրիդոնովիչին, Վէրիգինին և Կուլեաբկոյին։

✦ Աշխատաւորականները Պ. Դումային ներկայացրին օրինագիծ կանանց իրաւահաւասարութեան մասին։

✦ Կոկովցէվի և առևտրի մինիստր Տիմաշէվի միջև տարաձայնութիւն է ծագել գերմանական նոր պայմանագրի պայմանների առիթով։ Տարաձայնութիւնը ներկայացվում է կաբինէտին։

✦ Գրօզնայից աքսորվեցին 109 չէչէններ Զէլիմ-խանին պատսպարելու համար։

✦ Վիլնօյում օրը ցերեկով, հասարակութեան աչքի առաջ, ինժեներ Մօժէյկօն սպանեց ուսանող Լիֆլեցին՝ խանդից դրդված։

✦ Կրեմենչուգում ինքնասպանութիւնները ստացել են քրօնիքական բնաւորութիւն։ Երեք օրում եղան 8 ինքնասպանութիւններ։ Անձնասպաններից թւումն են 3 կին և 15 տարեկան մի աշակերտ։

✦ Ռուս ալջակողմեանները եռանդով պատրաստութիւններ են տեսնում չորրորդ Պետական Դումայի ընտրութիւններին իրանց մարդկանց ընտրելու նպատակով։ Պետերբուրգում ռուս ժողովրդի միութեան կենտրոնական վարչութիւնը ներկայումս մշակում է տակտիկայի կանոններ, որոնք ուղարկվելու են միութեան բոլոր բաժանմունքներին։

✦ Մոսկվայում ոմն Սկուէվա անկողին դրեց իր 3 տարեկան աղջիկ Օլգային և սրա կողքին էլ 6 շաբաթական նորածինին, իսկ ինքը դուրս գնաց շուկայ։ Վերադառնալով կինը տեսաւ, որ Օլգան իր մարմնի ծանրութեամբ ընկնելով նորածինի վրա խեղդել էր սրան։

✦ Վերջին կռւում Թիւրքերի հետ՝ իտալացիները ունեցան զգալի կորուստներ։ Թիւրքերը փախուստի դարձրին թշնամուն՝ ձեռք ձգելով մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք։

✦ Թիւրքիան այս օրերս արտաքսելու է իր պետութեան սահմաններից 50,000 իտալացիների։

✦ Մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները Կ. Պոլսի ռուսաց դեսպան Չարիկովին հաւաստիացրել են, թէ եւրօպական խաղաղութեան տեսակէտից կողջունվի Ռուսաստանի քայլը միջնորդ լինելու Թիւրքիայի և Իտալիայի միջև հաշտութեան գործում։

✦ Բէյրութում, Հալէպում, Դամասկոսում և Ալէքսանդրիայում Թիւրք ամբոխը կազմակերպում է հակաիտալական ցոյցեր։

✦ Հեռագրում են, որ Մահմէդ-Ալիի զօրքերը փառաւոր ջարդ են ստացել։ Էկս-շահի զօրքերից ազատվել են միայն 50-ի չափ մարդ։ Էկս-շահի աւանտիւրան վերջնականապէս կորած պէտք է համարել։

✦ Չին յեղափոխականների մէջ երկպառակութիւնները սպառնում են լուրջ հետևանքներ։ Աւելի ծայրայեղները խսկ անգամ չեն կամենում կայսերական գերդաստանը Պէկինում թողնելու և նրա ռոճիկը ամբողջովին տալու մասին։ Հասկածելով Իւանշիկային յիշեալ երկու կէտը պաշտպանելու մէջ, ծայրայեղ յեղափոխականները արշաւանք են սկսել նաև Իւանշիկայի դէմ։

✦ Չին միապետականները տէրրօրիստներ ուղարկեցին Պէկին Իւանշիկային սպանելու յանձնարարութեամբ։ Նրանցից երեքը բռնվեցին և գլխատվեցին։

✦ Անգլիայում հանքային բանւորների գործադուլը ստանում է հսկայական չափեր։ Մինչև օրս գործադուլին յարվել են 300,000 բանւոր։ Դրութիւնը վտանգաւոր է ներկայանում։

✦ Այս գարնանն աւստրիական գահաժառանգը կայցելէ ռուսաց արքունիքը։ Այդ այցին տրվում է քաղաքական մեծ նշանակութիւն։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

16 փետրվարի

ՄՕՍԿՎԱ։ «Լուսաւորութեան մինիստրի ճառը Դումայում» յօդուածի համար «Столичная Молва»-ի խմբագիրը դատապարտվեց 500 ր. տուգանքի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Համաձայնեցուցիչ մասնաժողովի մէջ ընդհանուր տարրական ուսում մտցնելու օրինագծի առիթով լիակատար համաձայնութիւն չը կայացաւ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Բուխարէստից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւնների համաձայն Ռումինիան Կրուպպի գործարանին պատուիրել է նոր տեսակի դաշտային թնդանօթներ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՃԻՒՂԸ

Արժեթղթերի կուրսերը

17 փետրվարի

I կ. ներք. փոխ. խ. տոմս.		458 ր.	—	կ.
II » » »		379 ր.	—	կ.
III Ազնուակ. բանկ. »		332 ր.	—	կ.
4% Պետական ռենտա		90 ր.	87½	կ.
5% Պետ. Ազնւ. բանկ. գր. թ.		99 ր.	87½	կ.
4½ » » » »		93 ր.	50	կ.
4% » » » »		90 ր.	75	կ.
3½% » » » »		87 ր.	37½	կ.
5% Գիւղ. հող. բան. վկ.		100 ր.	—	կ.
4½% » » » »		96 ր.	25	կ.
4% » » » »		92 ր.	37½	կ.
5% Ներքին փոխառ. 1905 թ.	I հրատ.	103 ր.	50	կ.
5% »	II հրատ.	103 ր.	50	կ.
5% Արտաք. »	1906 »	103 ր.	50	կ.
5% » »	1908 »	103 ր.	50	կ.

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լոնդոն 10 ֆ. ստեր.	95 ր.	—	կ.
Բերլին 100 մարկ	46 ր.	40	կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	37 ր.	70	կ.
Թաւրիզ 10 զրան	1 ր.	80	կ.
Կ. Պոլիս 1 լիրա	8 ր.	65	կ.

Высочайше Утвержденное Русское Общество Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ձմերային երթեւեկութիւն

ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ

Մեկնում են Բաթումից

I Պօստային-մարդատար շոգենաւերը.
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծո »
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »

II Մարդատար շոգենաւերը.
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »

III Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւերը.
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՊՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի, Բօլգարիայի, Մակեդոնիայի, Սերբիայի, Անատոլիայի-Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները։

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ-Րիգա, Լիբաւա և Րէվել։

Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինովսկայա փողոց, № 18.

Հեռախօս № 11.

Ընդունվում են եւ ապահովագրվում են ապրանքներ ձեռնտու պայմաններով։

Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց

(շ.) 0—56

ԲԺԻՇԿ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԻՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ

(Մասնագէտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։

լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։

Բէբուտովսկայա, № 66.

(շ.ե.) 130. 100—73

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ եկեղեցու տան նորոգութեան համար հարկաւոր է ԿԱՊԱԼԱՌՈՒ (փոդրադչի)։ Ցանկացողները թող բարեհաճեն շնորհ բերել նոյն եկեղեցին վաղը, կիրակի, փետրվարի 19-ին, առաւօտեան ճիշդ ժամը 12-ին։

Երէցփոխ՝ Ե. Թաւարբէգեան

106. 1—1

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է հաչակաւոր Քռանսիացի գրող

ՎԻԿՏՕՐ ՀԻՒԳՕՅԻ

ԻՆՆՍՈՒՆ-ԵՐԵՔ

նշանաւոր վէպի հայերէն թարգմանութիւնը

„ԱՐՕՐ“ ամսագրի

հրատարակութեամբ

—o—

Այս կլասիկական չքնաղ վէպը, որի նիւթը վերցված է ֆրանսիական մեծ յեղափոխութիւնից, պէտք է կազմէ ամեն մի մատենադարանի զարդը և լինի ընթերցանութեան ամենացանկալի նիւթ։

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Ի նկատի ունենալով, որ տպված է միայն 400 օրինակ, ուստի ցանկացողները պէտք է շտապեն վաղօրօք ստանալ, ուղարկելով իրանց պահանջը և դրամը «Մշակի» խմբագրութեան։

Գիրքը բաղկացած է 432 մեծադիր էջերից։

0—20

Թիֆլիսի Առևտրական Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով խնդրում է պ. պ. բաժնետէրերին ներկայ լինել

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ,

որ տեղի կունենայ ներկայ 1912 թ. փետրվարի 19-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Թիֆլիսի Բօրսայի շինութեան մէջ (Սոլոլակի բազար, տուն Թիֆլիսի Վարկային Ընկ. № 6)։

ԶԲԱՂՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ.

1) Վարչութեան զեկուցումը.
2) Վարչութեան զեկուցումից առաջացող հարցերի վճիռը.
3) Վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը.
4) Քննութիւն և հաստատութիւն 1911 թ. հաշուի և հաշուեկշռի.
5) 1912 թւի ծախքերի նախահաշիւը.
6) Կարգաւորումն 1911 թ. օգուտների.
7) Վարչութեան մէկ անդամի ընտրութիւն՝ ի տեղի հերթով հեռացող անդամի, և վարչութեան մէկ անդամի թեկնածուի ընտրութիւն.
8) Վերստուգող յանձնաժողովի 5 անդամների ընտրութիւն.

Եթէ ընդհանուր ժողովը չը կայանայ պահանջված ձայների թւի պակասութեան պատճառով, այդ դէպքում երկրորդ ժողովը կը նշանակվի մարտի 4-ին նոյն տեղում, առաւօտեան ժամը 11-ին, որպիսի ժողովը կը համարվի օրինական՝ որքան անդամ էլ ներկայ լինի։

Վարչութիւնը պ.պ. բաժնետէրերի ուշադրութիւնն է հրաւիրում Ընկերութեան կանոնադրութեան § 59-ի վրա։

Անուանական ակցիաների տէրերը օգտվում են Ընդհանուր ժողովում ձայների իրաւունքով միայն այն դէպքում, եթէ նրանք՝ գոնէ 7 օր առաջ մինչև Ընդհանուր ժողովի օրը՝ մտցված են վարչութեան մատեանների մէջ, որի համար և Ընդհանուր ժողովին մասնակցելիս չէ պահանջվում ներկայացնել անուանական ակցիաները։

Ակցիաները ներկայացնողին ձայնի իրաւունք է տրվում այն դէպքում, եթէ նոյն ակցիաները ներկայացված են Ընկերութեան Վարչութեանը՝ գոնէ եօթն օր առաջ մինչև Ընդհանուր Ժողովի օրը և յետ տրված մինչև Ժողովի աւարտը։ Բնագիր-ակցիաների փոխարէն կարելի է ներկայացնել վկայագրեր (ստացագրեր) ակցիաները ի պահեստ կամ գրաւ դրված լինելու համար ինչպէս պետական, նոյնպէս և կառավարութեան հաստատած կանոնների հիման վրա գործող կրէդիտային (տեղական և օտար քաղաքների) հիմնարկութիւնների, այլ և արտասահմանեան կրէդիտային հիմնարկութիւնների և բանկային տների կողմից ստացված, որոնք ընտրված կը լինեն բաժնետէրերի Ընդհանուր ժողովներից և հաւանութիւն գտած ֆինանսների մինիստրութիւնից։ Վկայագրերի մէջ պէտք է նշանակված լինեն ակցիաների համարները։ Արտասահմանեան բանկային հիմնարկութիւնները, որոնց վկայագրերը կարելի է ներկայացնել փոխարէն բնագիր-ակցիաների, պէտք է նշանակված լինեն Ընդհանուր ժողովի հրաւէր-յայտարարութիւնների մէջ։

Միաժամանակ վարչութիւնը վաղօրօք յայտնում է պ.պ. բաժնետէրերին, որ ձայնի իրաւունք ունենալու համար տրված հաւատարմագրերը և գրաւոր յայտագրերը պէտք է ներկայացված լինեն Վարչութեանը բաժնետէրերի Ընդհանուր Ժողովից 7 օր առաջ, Ընկ. Վարչութեան գրասենեակին՝ ցեր. ժամը 11—1-ը։

(5, 18) 56. 3—3

ՋՐԻ ԳԻԼԶԱՆԵՐ

ՋՐԻ ԳԻԼԶԱՆԵՐ ԱՑԻՕՆ. ԸՆԿ. ՄԻՐ

Ֆաբրիկայի I եւ II տեսակի ծխախոտից

ՍԵՎ ՓՈՒՆՏ ԳՆՈՂԻՆ տրվում է պրեմիա 500 ՀԱՏ ԳԻԼԶԱ

Բացի դրանից ԿՈՏՈՒՊՈՆ եւ ԿՕՅԼՈՒԿ գիլզաներից

Փորձ. խանութը Ռուսթաւելու փող. Արծ. Վրոյ. շենքում։

ՋՐԻ ԳԻԼԶԱՆԵՐ

84. 5—3 (շ. ե.)

ԻՒՐԻ ՎԵՍԵԼՕՎՍԿԻԻ աշխատութիւնը

„ЛИТЕРАТУРНЫЕ ОЧЕРКИ“,

հատոր ԵՐԿՐՈՐԴ։ Գրքի մէջ զետեղված են, ի միջի այլոց, հետևեալ յօդուածները. „Шестидесятые годы и армянскій журналъ въ Москвѣ“ („Сѣверное Сіяніе“ Степ. Назарьянца); „Западное вліяніе въ литературѣ русскихъ армянъ“; „Два глашатая терпимости“; „Шиллеръ“; „Корнель“; „Байронъ“; „Ада Негри“; „Новыя женщины во французской беллетристикѣ“. Գինն է 2 ր.։ Ցանկացողները դիմում են հեղինակին հետևեալ հասցէով՝ Москва, Бол. Каменный мостъ, д. № 7 (Куракина), Юрію (Георгію) Веселовскому.

(օ. մ.) 79. 4—4

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ.

(Իզմայլովսկի պր., № 27)

Պարիզ 1900. ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ Նիժնի-Նովգօր. 1896.

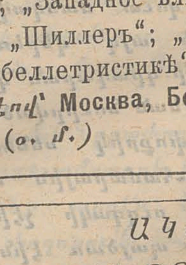

ՔԻՆԱՅԻ ՊՈՄԱԴԱ

ՄԱԶԵՐԻ ՀԱՄԱՐ եւ ԹԵՓԻ ԴԷՄ

Ընտանեկան պօմադա։ Ֆիլօկօմ պօմադա։ Պօմադա-վազելին։

Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.

(18) 4—2